

ЗМІСТ

Засідання друге, вечірнє
(Вівторок, 3 вересня 2019 року)

Оголошення заяв народних депутатів України щодо голосування	...3, 111
Прийняття постанов:	
«Про звільнення з посади члена Ради Національного банку України Милованова Т.С.»	...4
«Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу) і про його направлення до Конституційного Суду України»	...7
«Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статті 85 та 101 Конституції України (щодо уповноважених Верховної Ради України) і про його направлення до Конституційного Суду України»	...30
«Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи) і про його направлення до Конституційного Суду України»	...52

«Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України) і про його направлення до Конституційного Суду України» ...74

«Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення зміни до статті 85 Конституції України (щодо консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів Верховної Ради України) і про його направлення до Конституційного Суду України» ...95

[Результати поіменної реєстрації](#)

[Результати поіменного голосування](#)

ЗАСІДАННЯ ДРУГЕ

*Зал засідань Верховної Ради України
3 вересня 2019 року, 16 година*

Веде засідання Голова Верховної Ради України
РАЗУМКОВ Д.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, голови фракцій, запросіть, будь ласка, народних депутатів для початку роботи.

Шановні народні депутати, будь ласка, займайте свої місця та вставляйте картки.

Для оприлюднення заяв я надаю слово Руслану Олексійовичу Стефанчуку.

СТЕФАНЧУК Р.О., *Перший заступник Голови Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»).* Вельмишановні колеги! Поки ми всі збираємося, з вашого дозволу, знову-таки питання щодо спрацювання кнопки. Є декілька оголошень. Спочатку щодо вчорашнього, бо ми не зачитували спочатку.

Від народного депутата Білозір надійшло декілька заяв стосовно того, що не спрацювала кнопка під час голосування, зокрема, таких питань:

обрання народного депутата Стефанчука Руслана Олексійовича першим заступником. Прохання врахувати голос «за»;

щодо проекту Постанови «Про призначення Баканова І.Г. на посаду Голови Служби безпеки України». Прохання врахувати голос «за»;

щодо доручення профільному комітету розгляду проекту Закону України «Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент)». Прохання врахувати голос «за»;

про доручення профільному комітету щодо законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про будівельні норми» щодо удосконалення нормування у будівництві». Прохання врахувати голос «за».

про доручення профільному комітету розглянути проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо перезавантаження влади». Прохання врахувати голос «за».

І остання заява народного депутата Білозір про те, що не спрацював пульт. Вона стосується доручення профільному комітету розглянути проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг у сфері будівництва та створення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва». Також просить зарахувати голос «за».

Також є заява від народного депутата Васильченко, яка просить врахувати її голос як «утрималася» під час голосування стосовно проекту Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» і його направлення до Конституційного Суду. І є заява народного депутата Мейдича. Його картка не спрацювала під час голосування за проект постанови про включення до порядку денного законопроекту щодо закріплення повноважень Президента України утворювати незалежні регуляторні органи і про його направлення до Конституційного Суду. Просить врахувати його голос «за».

Дякую. Я завершив.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Прошу народних депутатів підготуватися до реєстрації. Увімкніть систему «Рада». Реєструємося, колеги.

У залі зареєструвалися 325 народних депутатів. Вечірнє пленарне засідання Верховної Ради України оголошую відкритим.

Шановні народні депутати, продовжуємо розгляд питань порядку денного. На розгляд вноситься проект Постанови «Про звільнення з посади члена Ради Національного банку України Милованова Т.С.» ([№ 2004](#)). Доповідач із цього питання – голова Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Гетманцев Данило Олександрович. Але я пропоную розглянути це питання за скороченою

процедурою. Для цього необхідно 150 голосів. Шановні колеги, прошу підтримати таку пропозицію. Ставлю на голосування.

«За» – 255.

Рішення прийнято. Дякую.

Питання буде розглядатися за скороченою процедурою. Для доповіді надається до 2 хвилин.

До слова запрошується Данило Олександрович Гетманцев – голова Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики.

ГЕТМАНЦЕВ Д.О., голова Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановний головуєчий! Шановні народні депутати! Насправді дуже просте питання, ми з вами проголосували за призначення Кабінету Міністрів.

До складу Кабінету Міністрів входить Милованов Тимофій Сергійович. Згідно із статтею 10 Закону «Про Національний банк України» «Особа не може бути членом Ради Національного банку, якщо вона має представницький мандат або є членом Кабінету Міністрів України...». Милованов на сьогодні є членом Ради Національного банку України. Відповідно до цієї ж статті «Член Ради Національного банку звільняється з посади у зв'язку із закінченням строку його повноважень або у разі: ... виникнення обставин, що виключають можливість особи бути членом Ради Національного банку».

Є проект Постанови Верховної Ради України «Про звільнення з посади члена Ради Національного банку України Милованова Т.С.». Ми подали його до Верховної Ради, комітет підтримав, є подання комітету. Прошу підтримати проект постанови.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Даниле Олександровичу.

Прошу записатися на виступи представників депутатських фракцій і груп: два – за, два – проти.

У нас лише один бажаючий виступити – Кириленко Іван Григорович, фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».

Соболев. 3 місця. Ввімкніть, будь ласка, мікрофон Сергія Соболева.

СОБОЛЄВ С.В., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). «Батьківщина». Ви знаєте, я думаю, що навряд чи це запитання, бо воно риторичне. Я думаю, що всі відповіді повинна надати комісія, яка створюється зараз за ініціативи нашого колеги із «Слуги народу». А ми вже подали кандидатуру, яка повинна з'ясувати обставини: що ж відбувалося в Національному банку. Але я хотів би, щоб пан Милованов так само надав ту інформацію, якої так потребуватиме комісія. Тому це, швидше, побажання, ніж запитання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Олесь Довгий. Ввімкніть, будь ласка, мікрофон.

ДОВГИЙ О.С., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування (одномандатний виборчий округ № 102, Кіровоградська область, самовисуванець). Дякую. Шановний пане Голово! Шановні колеги! Я, можливо, не зовсім з теми, але в мене таке до вас важливе прохання. Ми сьогодні робимо день важливих перетворень і стаємо ближчими і відкритішими. Коли ви оголосили перерву на обід, я разом з іншими виходив із зали і побачив, що наша колега Яна Зінкевич, яка має певні обмеження стосовно пересування, на превеликий жаль, не могла потрапити до їдальні, яка знаходиться трьома поверхами нижче, до тих пір, поки декілька колег, включаючи мене, фізично не допомогли їй з цим впоратися. Я дуже просив би вас зараз, якщо можна, дати доручення керівнику Апарату обладнати загалом Верховну Раду не тільки для пані Яни, а, можливо, і для журналістів і інших людей, які мають певні обмеження. І я зі свого боку готовий... (Оплески).

Прошу назначити мене відповідальним від вас помічником, який проконтролює, що це буде зроблено. І в разі якщо в нас будуть проблеми з фінансуванням, я готовий долучитися і власним коштом допомогти відповідно обладнати приміщення.

Я вам дякую. Вибачте, будь ласка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Я звертаюся до Апарату: прошу вивчити це питання і вирішити його. Дякую народному депутату Довгому за цю пропозицію і прошу його долучитися до реалізації та вирішення цієї проблеми. Дякую.

Якщо немає заперечень, пропоную перейти до голосування за проект Постанови «Про звільнення з посади члена Ради Національного банку України Милованова Т.С.» ([№ 2004](#)). Пропонується прийняти за основу та в цілому. Прошу підтримати та проголосувати.

«За» – 320.

Рішення прийнято.

Проект постанови прийнято за основу та в цілому. Дякую, колеги.

Переходимо до наступного питання порядку денного. На розгляд вноситься проект Закону «Про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу)» ([№ 1015](#)).

Шановні народні депутати, згідно з вимогами частини першої статті 146 Регламенту питання розглядається за процедурою повного обговорення.

Слово для доповіді надається народному депутату України, представнику Президента України у Конституційному Суді України Федору Володимировичу Веніславському.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В., *представник Президента України у Конституційному Суді України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»)*. Шановна президіє! Шановні народні депутати! Законопроект № 1015 стосується внесення змін до статті 93 Конституції України. Президент України Володимир Зеленський, реалізуючи свої передвиборчі обіцянки, передвиборчі обіцянки політичної партії «Слуга народу» щодо розширення народовладдя, вніс цей законопроект на розгляд Верховної Ради України дев'ятого скликання і визначив його як невідкладний.

Про що йде мова? Мова йде про те, що на сьогодні згідно із статтею 93 Конституції України право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України мають три суб'єкти, а саме Президент України, Кабінет Міністрів України і народні депутати України. Водночас у статті 5 Конституції України, у якій закріплено одну із найбільш

важливих засадничих ідей всього конституційно-правового регулювання, а саме ідею народовладдя, сказано, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. У статті 69 сказано, що народ здійснює свою владу через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії.

На реалізацію статті 5 Конституції України, на закріплення права народу ініціювати у Верховній Раді України розгляд законопроектів і направлений цей законопроект про внесення змін до Конституції України. Після його прийняття народ України у кількості та у порядку, які будуть визначені законом, зможе ініціювати розгляд у Верховній Раді України того законопроекту, який він вважатиме за важливий і за потрібний з точки зору ініціювання розгляду парламентом. Ініціювання законопроекту у Верховній Раді народом матиме такі самі юридичні наслідки, як і будь-яка інша законодавча ініціатива. Результатом цього буде лише зобов'язання Верховної Ради України розглянути відповідний законопроект. Якщо парламент вважатиме, що ініційований народом законопроект дуже важливий і може бути підтриманий парламентом, він буде підтриманий. Якщо законопроект парламент вважатиме таким, що не має якогось сенсу, то ніхто не зобов'язує Верховну Раду цей законопроект приймати. Таким чином, ми лише надаємо можливість громадянам України у певній кількості ініціювати розгляд у парламенті законопроекту.

Хочу звернути увагу на ті питання, які виникали вчора під час розгляду цього законопроекту на засіданні Комітету з питань правової політики. Мова йшла про те, що потрібно в Конституції визначити, в якому саме порядку народ зможе реалізувати своє право законодавчої ініціативи. Це питання, яке дуже тісно переплітається з іншими питаннями, які сьогодні вже розглядалися в парламенті і які будуть розглядатися під час розгляду законопроектів, які вніс Президент Зеленський. Шановні народні депутати, мова йде про те, що треба чітко розмежовувати питання конституційного регулювання (а Конституція – це Основний Закон, який регламентує найбільш важливі, ключові речі) і питання законодавчої регламентації. Порядок реалізації права народу ініціювати в парламенті розгляд законопроекту, кількість підписів, які необхідно зібрати під таким законопроектом – це питання виключно законодавчого регулювання, які будуть опрацьовані і щодо яких будуть прийняті рішення після відповідного внесення

змін до Конституції, оскільки в іншому випадку це поки що не має жодного юридичного сенсу.

Тому я прошу підтримати проект постанови про включення законопроектів № 1015, який внесено Президентом Зеленським і визначено як невідкладний, до порядку денного сесії і направлення його до Конституційного Суду України для отримання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, чи є запитання до доповідача?

Будь ласка, запишіться.

Слово надається Шахову Сергію Володимировичу, який є позафракційний.

ШАХОВ С.В., голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування (одномандатний виборчий округ № 114, Луганська область, самовисуванець). Луганщина. Запитання до доповідача. Скажіть, будь ласка, якщо ми змінюємо цю норму Конституції і вносимо зміни, навіщо тоді взагалі парламентарії повинні сидіти в цій залі?

Наша луганська команда голосувала і підтримувала всі законопроекти Президента: про зміну Генерального прокурора, щодо Служби безпеки України, щодо Кабміну в повному складі, щодо зняття недоторканності. Усе, стосовно чого давали слово, було підтримано.

Я прошу вас особисто приїхати до Луганщини і подивитися, як нині там живуть люди – в Лисичанську, в Рубіжному, в Сєвєродонецьку; проїхати в Щастя; проїхати тими дорогами в Станично-Луганському напрямку. Що ті люди можуть сьогодні написати, який законопроект? Їм потрібна сьогодні вода, електроенергія, нормальне життя на тій території.

І в цьому випадку наша команда цей законопроект підтримувати не буде. Ні Вельможний, ні Сухов...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте договори.

Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Відповідаючи на ваше запитання, я хочу ще раз апелювати до статті 5 Конституції України: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування».

Безпосередня реалізація влади народом (про це свідчить також і досвід зарубіжних країн) можлива, зокрема, шляхом ініціювання народом розгляду законопроектів у парламенті. Яким чином народ реалізуватиме це право – буде прописано в законі.

Я б, на вашому місці, не ставив під сумнів рівень народу, який може ініціювати певне питання (*Оплески*). Те, що на сьогодні в окремих районах Донецької і Луганської області триває війна, я бачив. Я проїхав усю лінію розмежування, починаючи з Луганська (Красна Талівка, Мілове) і закінчуючи Маріуполем. Тому я бачив, як живуть люди, але це не позбавляє нас з вами права надати цим людям можливість ініціювати розгляд питання Верховною Радою України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Яценко Антон Володимирович, позафракційний.

ЯЦЕНКО А.В., народний депутат України (одномандатний виборчий округ № 200, Черкаська область, самовисуванець). Шановний доповідачу! В мене дуже просте запитання. Наприклад, народ у порядку, визначеному законом, подасть у парламент на реєстрацію проект закону, і потім його розглядатимуть за звичайною процедурою. А в мене запитання інше. На мою думку, чи не краще було б зараз прийняти все-таки закон про референдум, про який багато казали. Тоді люди зможуть виносити питання на референдум і проводити його як пряме народовладдя? То чи не відбувається зараз підміна поняття референдуму цим законом?

Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за ваше запитання. Жодним чином внесений законопроект не підміняє референдумний процес. Безпосередньо народовладдя здійснюється шляхом виборів і референдуму. Команда Президента Зеленського, наша політична сила вже

працюють над законопроектом про референдуми, і його буде внесено на розгляд парламенту.

Що стосується цього законопроекту, який я зараз представляю, то мова йде про ще одну форму демократії, а саме якраз про ініціювання у парламенті розгляду Верховною Радою України певного законопроекту, тому ніякого дублювання немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Савчук Оксана Василівна, позафракційна.

САВЧУК О.В., член Комітету Верховної Ради України з питань транспорту та інфраструктури (одномандатний виборчий округ № 83, Івано-Франківська область, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Свобода»). Доброго дня! Місто Івано-Франківськ. У місті Івано-Франківську впродовж чотирьох років діє місцева ініціатива, яку ми прийняли. Не боїмося того, щоб громада міста виносила свої рішення, які ми розглядаємо на початку засідання. У мене до вас таке запитання. Наскільки реально, що ця ініціатива буде доступною для того, щоб люди повірили, що вони можуть насправді зібрати достатню кількість підписів, зібрати достатню кількість, власне, необхідних документів, для того щоб така ініціатива стала законопроектом і розглядалася? І чи можна мене включити в ту групу, яка буде працювати над розробленням пунктів?

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дуже дякую за ваше запитання. Справді, ваша репліка слухна. Потрібно надавати максимальні можливості громадянам України ініціювати розгляд і на рівні органів місцевого самоврядування, і на рівні парламенту певних питань.

Щодо другого запитання чи другої частини запитання, тобто щодо процедури реалізації цього права. Усе якраз залежить від того, яким чином ми з вами у майбутньому законі, який регламентуватиме процедуру, це пропишемо.

На сьогодні світ перебуває у інформаційному етапі свого розвитку, тому реалізувати право народу на внесення законопроекту можна буде якраз шляхом прийняття програми, яку анонсував Президент Зеленський, «Держава в смартфоні». Я думаю, що ми можемо спокійно прописати в законі, який регламентуватиме процедурні

питання, що через електронні носії інформації, через гаджети, громадяни України, пройшовши цифрову ідентифікацію, зареєструвавшись і підтвердивши свою особистість, зможуть поставити підпис за ініціювання того чи того питання.

Що стосується власне питання ініціативи. Звичайно, наївно було б розраховувати, що всі громадяни кинуться писати якісь якісні законопроекти...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте домоворити, будь ласка.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Але в будь-якому суспільстві, в тому числі і в Україні (і про це засвідчили події кількох революцій, які в нас відбулися), є частина народу з активною громадянською позицією. Якщо такі громадяни активні у громадському і політичному житті, ініціюють те чи те цікаве питання, яке набере достатню кількість голосів інших громадян, то таке питання розгляне парламент.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу.

Слово для співдоповіді надається заступнику голови Комітету з питань правової політики Ользі Володимирівні Совгірі.

СОВГИРЯ О.В., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановні колеги! Комітет з питань правової політики за дорученням Голови Верховної Ради України від 30 серпня 2019 року розглянув на своєму засіданні 2 вересня 2019 року (протокол № 2) внесений Президентом України як невідкладний законопроект «Про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу)» (№ 1015 від 25 серпня 2019 року).

Проаналізувавши законопроект у межах, визначених статтями 145, 146 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики рекомендує Верховній Раді України внесений Президентом України як невідкладний законопроект «Про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу)» (№ 1015 від 29 серпня 2019 року) включити до порядку денного

другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання та направити до Конституційного Суду України для одержання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Доповідачем з цього питання на пленарному засіданні Верховної Ради від комітету визначено заступника голови комітету Совгірю О.В. Додаємо відповідні матеріали і просимо розглянути це питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ольго Володимирівно.

Чи є запитання до доповідача?

Так, є. Тоді прошу записатися.

Слово надається Кириленку Івану Григоровичу, фракція політичної партії «Батьківщина».

КИРИЛЕНКО І.Г., член Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Дякую, пане Головуючий. Прошу передати слово моїй колезі Альоні Шкрум.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Передайте слово Альоні Шкрум, будь ласка.

ШКРУМ А.І., член Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». Дякую і попередньому промовцю і вам за те, що ви хоча б трохи пояснили нам деталі, які плануються саме вже в майбутньому законі. Таке важливе питання врегулюється і в інших країнах, але дуже по-різному. У якихось країнах потрібно 25 тисяч підписів для того, щоб була можливість так званого народу ініціювати законодавство, в інших – 500 тисяч, в деяких – 100 тисяч. Можливо, варто було б почати національне обговорення, громадське обговорення, щоб ми розуміли, яка саме ініціатива законом потім буде внесена паном Президентом, а не просто вносити зміни до Конституції одним словом, а потім не знати, який закон нам буде запропоновано і яку саме процедуру нам буде запропоновано.

Хотілося б, дійсно, мати більше інформації і обговорення провести не лише в межах парламенту, а й поза парламентом. Упевнена, що українці мають свою точку зору з цього питання. Дуже дякую.

СОВГИРЯ О.В. У світовій практиці відомі дві форми збору підписів для ініціювання громадянами країни питання щодо народної законодавчої ініціативи. Це фіксована кількість громадян або певний відсоток від кількості виборців, які, відповідно, реалізують цю ініціативу. У зв'язку із цим у відповідному законопроекті, який буде внесений на розвиток положень закону про внесення змін до Конституції України, буде визначено одну із цих форм. І я думаю, що, зокрема, шляхом залучення громадян до цього процесу буде обрано найбільш ефективну форму в даних умовах.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Герасимову Артуру Володимировичу, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

ГЕРАСИМОВ А.В., член Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Прошу передати слово Руслану Князевичу. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Руслан Князевич. Будь ласка.

КНЯЗЕВИЧ Р.П., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Дякую, Артуре Володимировичу. Шановні колеги! Я, чесно кажучи, хотів поставити запитання представнику Президента – суб'єкта права законодавчої ініціативи, але спробую поставити запитання вам, наскільки це можливо.

Я маю особисте стійке переконання, що Президента дуже підставили цим законопроектом, оскільки, відверто кажучи, те, що було сказано з трибуни представником суб'єкта, абсолютно не корелюється з тим, що є в тексті. Ідея, напевно, гарна: візьмемося і на законодавчому рівні запропонуємо таку ідею, як ініціатива народу, і, відповідно, шляхом регулювання на законодавчому рівні випишемо всі речі.

Але власне у тексті йдеться про інше (я вам зачитаю), а саме, що «реалізується ними у випадках і порядку, визначених Конституцією України і законами України».

Таким чином, шановні колеги, до того часу, поки ви не внесете комплексні зміни до Конституції України, це – нікчемний законопроект. Для чого ви так підставляєте Президента? Відкличте його, внесіть нормальний законопроект, і потім будемо розглядати.

Дякую.

СОВГИРЯ О.В. Не бачу ніякої суперечності між тим, про що ми говоримо, і тим, про що ви сказали. Дійсно, це буде визначатися Конституцією і законами України.

А щодо того, що це ідея гарна, повністю з вами погоджуюся.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Бондар Михайло Леонтійович, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

БОНДАР М.Л., член Комітету Верховної Ради України з питань енергетики та житлово-комунальних послуг (одномандатний виборчий округ № 119, Львівська область, політична партія «Європейська солідарність»). Виборчий округ № 119. Скажіть, будь ласка, чи не є це фактично дублюванням петицій, які є на сайті Кабінету Міністрів, Президента, Верховної Ради, де громадяни, зібравши 25 тисяч підписів, можуть запропонувати розгляд того чи того законопроекту або внести свій.

Дякую.

СОВГИРЯ О.В. Якщо ви проаналізуєте предмет електронних петицій, то побачите, що електронні петиції подаються для розгляду заяв, пропозицій, скарг тощо, які стосуються соціально-економічних, політичних і іншого роду питань. Предмет законодавчої ініціативи народу – це все-таки зовсім інші питання, проблеми зовсім іншого порядку, які потребують врегулювання засадничого на рівні Конституції і на рівні відповідного закону чи законів у плані реалізації, в плані процедур.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ольго Володимирівно.

Переходимо до обговорення. Прошу записатися на виступи від депутатських фракцій і груп.

До слова запрошується Кириленко Іван Григорович, фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».

КИРИЛЕНКО І.Г. Шановний пане Голово! Шановні колеги! Насамперед хочу зазначити, що фракція «Батьківщина» буде голосувати за включення до порядку денного і направлення даного законопроекту до Конституційного Суду України. Можна, звичайно, висловлювати застереження стосовно цього питання, зокрема щодо того, для чого, власне, обиралася Верховна Рада. Також є уряд, є інститут президентства, тобто є уповноважені народом органи, суб'єкти та інституції, які повинні виконувати законотворчу роботу професійно. Але буквально три тези.

Перше. У ключовій статті 5 Конституції чітко зазначено: «Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування». Так, у нас є органи державної влади, є органи місцевого самоврядування. А де безпосередньо народ?

Друге. Останнім часом ми всі є свідками того, як у нас бурхливо, нестримно і об'єктивно розвивається громадянське суспільство. Прикладами тому є численні асоціації, спілки, союзи, федерації, тобто об'єднання громадян. Вони мають єдину мету: вони і в їхній особі народ хочуть бути почутими. Адже правда і в тому, що на сьогодні занадто велика прірва між простим народом і органами влади.

Шановні колеги, в найбільш благополучній країні світу Швейцарії мало хто знає імена очільників держави, але всі ми знаємо, що абсолютна більшість питань там вирішується безпосередньо народом на референдумах, яких щороку проводяться десятки і на державному, і на регіональному рівні. Може, саме тому там і не буває потрясінь і такої звичної для нас соціальної напруги.

І третє. Ще в червні минулого року партія «Батьківщина», зважаючи на такий стан справ у суспільстві, виступила ініціатором «Нового курсу України», де чільне місце посіли саме такі зміни до Основного Закону, які максимально забезпечать справжнє народовладдя, включаючи насамперед право народу на законодавчу ініціативу. Кращими в Україні фахівцями в царині конституційного процесу

вже напрацьовано відповідні механізми, інструменти, і ми готові їх покласти на мову відповідного закону. Отож іще раз – ми голосуємо «за».

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Тарас Іванович Батенко, депутатська група «За майбутнє».

БАТЕНКО Т.І., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 123, Львівська область, самовисуванець). Шановні колеги! Наша депутатська група «За майбутнє» підтримує проект Закону «Про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу)», розділяючи думку колег народних депутатів про те, що народ є джерелом влади і може бути суб'єктом законодавчої ініціативи так само, як Президент України, Кабінет Міністрів, народні депутати України.

Водночас ми звертаємо увагу, колеги, на те, що ми дещо поспішаємо в цьому випадку. Ми звертаємо увагу, що в Україні поки що немає законодавчого механізму реалізації пропозицій щодо наділення народу правом законодавчої ініціативи. І очевидно, що, на нашу думку, паралельно із запропонованим законопроектом, який ми відправляємо на розгляд Конституційного Суду, ми мали б зареєструвати проект закону для законодавчого врегулювання випадків і порядку реалізації народом права законодавчої ініціативи. Одне іншому не зашкодить. І ми б зараз з вами не дискутували, як кажуть, не гадали б на кавовій гущі, як це є в європейській практиці, у світовій практиці, як це є в Швейцарії, як це є в Білорусі, скільки треба голосів зібрати. Натомість ми б уже мали законопроект, від якого б відштовхувалися, з чітко прописаною процедурою такої законодавчої ініціативи, яка би належала народові.

Ми також звертаємо увагу на те, що нас непокоїть, що поряд із такою ініціативою, яка подається сьогодні більшістю, є ще один цікавий законопроект [№ 1040](#), який ми невдовзі, напевно, будемо розглядати, який стосується права законодавчої ініціативи народних депутатів. Законопроектом обмежується таке право для народних депутатів і звужуються можливості для подання проектів законодавчих актів шляхом встановлення, що лише певна кількість народних депутатів може мати право законодавчої ініціативи. Зокрема, це кількість

депутатів у найменшій фракції у парламенті, тобто там до 20 чоловік. Я вважаю, що ми повинні так само пильно придивитися до цього законопроекту, щоб, розширюючи права народу, не звужувати свої безпосередньо права. Позаяк не забуваймо, що ми так само представляємо народ і ми є його часткою як обрані народні депутати України, хто за пропорційними списками, хто в мажоритарних округах. Пильнуймо, щоб ми самі себе безпосередньо не відправили у спам.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Забродський Михайло Віталійович, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

ЗАБРОДСЬКИЙ М.В., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). «Європейська солідарність». Прошу передати слово Миколі Княжицькому.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Микола Княжицький, фракція «Європейська солідарність».

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л., член Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (одномандатний виборчий округ № 116, Львівська область, політична партія «Європейська солідарність»). Дякую. Шановні друзі, я коли бачу такий законопроект, згадую відомий вам віршик про царя, пам'ятаєте: «Зранку мажу бутерброд – зразу думка: як народ? І ікра не лізе в горло, І компот не летіє в рот». Так і в цьому законопроекті. Чому? Насправді, ідея дуже гарна. Адже, по суті, це і є спосіб представницької демократії, яка існує у багатьох країнах, наприклад, у Польщі. У польській Конституції як і в нашій мав би бути обов'язково зазначений суб'єкт законодавчої ініціативи. У Польщі таким суб'єктом законодавчої ініціативи є 100 тисяч громадян. І там же записано, що такі законопроекти не подаються, наприклад, щодо питань бюджету, інших важливих питань. Також коли вони подаються, то має бути фінансове обґрунтування, чи може держава реалізувати таку ініціативу. Ці норми виписані не лише в профільному законопроекті, а і власне

у Конституції. Це дуже зручний інструмент для опозиції. Тому коли ми побачили цю норму в законі, ми зраділи, бо саме опозиція використовується в усіх країнах. Але в нас, додаючи лише одне слово «народ» і фактично не зазначаючи ані суб'єкта ініціативи, ані механізму реалізації, забирають в опозиції право радитися з народом. Тому з цієї точки зору ми будемо голосувати проти цього, будемо подавати альтернативні законопроекти і наполягатимемо на тому, щоб було чітко визначено в Конституції, скільки громадян, які будуть умови і як має бути захищене право громадян під час законодавчої ініціативи. А то знову будемо говорити про народ і бутерброд.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. До слова запрошується Василенко Леся Володимирівна, фракція політичної партії «Голос».

ВАСИЛЕНКО Л.В., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Передаю слово Олегу Макарову.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Олег Макаров запрошується до слова.

МАКАРОВ О.А., секретар Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Шановні колеги, на наш розгляд внесено законопроект, суть якого абсолютно не збігається з його назвою. У законопроекті сказано, що це внесення змін до статті 93 Конституції щодо законодавчої ініціативи народу, а насправді це законопроект про обмеження законодавчої ініціативи народних депутатів. Якщо вчитатися... (*Оплески*). Якщо вчитатися в проект закону, то ми серед суб'єктів подання, крім Президента, Кабінету Міністрів і народних депутатів, отримуємо слово «народ». Але далі ми читаємо, що реалізується законодавча ініціатива у випадках і в порядку, визначених Конституцією України та – увага! – законами України.

А тепер подивіться на зареєстровані законопроекти. Серед них проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо права законодавчої ініціативи народних депутатів України». У цьому проекті закону сказано, що тільки депутати, які об'єдналися

для подачі законопроекту у кількості не менше, ніж найменша фракція, мають право подати законопроект. А що робити мажоритарникам? А що робити, якщо тільки п'ять депутатів хочуть подати дуже важливий законопроект? Це називається боротьба зі спамом? Ні, це боротьба, спрямована на обмеження прав народних депутатів, передбачених Конституцією України. Як треба боротися з цими правами новій владі? Єдиний спосіб – записати слово «народ» і під ним підписати, що обмежується законодавча ініціатива народних депутатів. У цьому проекті закону не прописано жодного механізму, навіть натяку на те, як народ буде реалізовувати своє право.

Насправді, зараз кожного громадянина представляє народний депутат мажоритарник, який може подати законопроект. Є інші способи представницького і безпосереднього народовладдя, які передбачені законом України, в тому числі шляхом подання електронних петицій.

Фракція політичної партії «Голос» не буде підтримувати цей законопроект як такий, що спрямований на обмеження права законодавчої ініціативи депутатів і ще й замішаний, на жаль, на жорсткому популізмі.

Дякую вам. І пропоную всім іншим фракціям, які розуміють, про що мова, не підтримувати цей законопроект.

ГОЛОВУЮЧИЙ. До слова запрошується Мережко Олександр Олександрович, фракція політичної партії «Слуга народу».

МЕРЕЖКО О.О., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановна президіє! Шановні колеги народні депутати! Це дуже важливе питання, яке має принципове значення. Я хочу нагадати, що з теоретичної, практичної точки зору, коли ми говоримо про демократію, то маємо на увазі дві основні форми демократії. По-перше, це представницька демократія – парламент. І по-друге, це безпосередня демократія. Безпосередня демократія (про неї говориться в статті 69 Конституції України) передбачає три основні інструменти: перший – це референдум; другий – це відкликання, так званий *recall*; третій – це народна ініціатива. Ще однією назвою народної ініціативи, яка може навіть є більш

поширеною в європейському законодавстві, є громадянська ініціатива. Але суть від того не змінюється.

Я хочу нагадати народним депутатам, що громадянська ініціатива, або народна законодавча ініціатива, існує в таких країнах, як Швейцарія, Сполучені Штати Америки, де вона активно використовується, в Аргентині, Канаді, Німеччині. У Польщі і Литві також є закони про громадянську ініціативу. Тобто у найбільш прогресивних країнах вона існує. І жодної суперечності з ініціативою у формі представницької влади там не існує.

Я хочу звернутися до всіх колег, які підтримують євроінтеграцію України. Слід нагадати, що однією з основних тенденцій розвитку права Європейського Союзу є розширення безпосередньої демократії. Свідченням цього є так звана Європейська громадянська ініціатива, яку було прийнято і реалізовано як новелу завдяки Лісабонському договору. Тобто якщо ми прагнемо, щоб Україна стала членом Європейського Союзу, нам необхідно розвивати інститути безпосередньої демократії. Ці інститути у вигляді народної законодавчої ініціативи розвивають громадянське суспільство, розвивають демократію і наближають нашу країну до Європи.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До слова запрошується Папієв Михайло Миколайович, фракція «Опозиційна платформа – За життя».

ПАПІЄВ М.М., секретар Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»). Дякую. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України! Фракція політичної партії «Опозиційна платформа – За життя» буде голосувати за прийняття цього законопроекту. Ми за те, щоб розширити повноваження і представництво українського народу, виконати повністю і статтю 5 Конституції України, і деталізацію статті 6. Треба передбачити ще участь народу і в судовій владі, і це може бути механізмом обрання суддів. І участь людей, народу України, у виконавчій владі також можна передбачити не фіктивними

якимись громадськими радами або грантоїдськими якимись збіговиськами, а нормальним представництвом народу. Тобто ми сприймаємо цей законопроект позитивно. Але... І отут починається «але». І в нас є сподівання на Конституційний Суд України, бо ви знаєте, що Конституція України не пишеться так просто. Ось навіть якщо прочитати статтю 93 Конституції України, то в ній передбачено, що право законодавчої ініціативи належить (якщо ви читали уважно) народним депутатам України (в множині). І зараз я знаю, що може бути спокуса загнати кожного народного депутата в такий колгосп, для того щоб якось нівелювати окрему законодавчу ініціативу кожного народного депутата України, в тому числі і мажоритарника.

Стосовно того, що це буде виписано законом. Шановні колеги, читайте уважно Конституцію України. Якби це було так просто, то, наприклад, в статті 72 Конституції України, де чітко регламентовано: «Всеукраїнський референдум проголошується за народною ініціативою на вимогу не менш як трьох мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області». Чому це писав законодавець і отці Конституції України? Тому що якщо ми запишемо і залишимо в тому вигляді, в якому є, то, як і за попередньої влади, буде спокуса окремої частини людей назвати народом України окрему частину територіального представництва цього народу. І тут нам треба чітко передбачити в Конституції України, щоб було однакове представництво усіх адміністративно-територіальних одиниць України. Бо якби був такий закон у минулому скликанні, ми б ніколи не мали цього антинародного, протиправного закону про мови, який (чітко і ясно) не є законом, який би якось поширював українську мову як державну. А прочитайте уважно: це є закон прямої заборони мов національних меншин – румунської, болгарської, російської, кримськотатарської. І тоді в нас не було б і гонінь на Церкву. Тому ми абсолютно підтримуємо ідею, щоб була мудрість народна в таких важливих законах, з якими стикається кожен громадянин безпосередньо щоденно, як закон про мову, закон про права людей, закон про свободу совісті і багато інших.

Ми будемо підтримувати цей проект закону. Сподіваємося на висновок Конституційного Суду. І ми сподіваємося, що ми

доопрацюємо його до такого ступеня конституційності, що його не можна буде тлумачити двояко. Сподіваємося, що народ повністю скористається своїм правом. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Михайле Миколайовичу, регламент.

Дякую. Шановні колеги, прошу записуватися на виступи народних депутатів України. Рубльов Вячеслав Володимирович, фракція політичної партії «Слуга народу».

РУБЛЬОВ В.В., член Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (одномандатний виборчий округ № 20, Волинська область, політична партія «Слуга народу»). Волинь, виборчий округ № 20, «Слуга народу». Я вважаю, що даний законопроект давно вже на часі, його реально потрібно підтримати, тим більше, що у нас вже давно є запит суспільства на народну законодавчу ініціативу. Тому я повністю підтримую і політику Президента України Володимира Зеленського. Я вважаю, що фракція «Слуга народу» сьогодні повинна підтримати законопроект і закликаю депутатів з інших фракцій, депутатських груп, а також позафракційних підтримати даний законопроект.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Артур Володимирович Герасимов. Ірина Володимирівна Геращенко...

ГЕРАСИМОВ А.В. Прошу передати слово Ростиславу Павленку. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ви визначіться... Геращенко прийшла вже. Геращенко, так? Дякую.

ГЕРАЩЕНКО І.В., член Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Дякую, пане Артуре, що передали слово мені, а не Ростиславу Павленку, його виступ наступний.

Шановні колеги! Ми зараз обговорюємо надзвичайно важливі законопроекти. Але ви знаєте, коли обговорюються зміни до Конституції, я хочу сказати, що завжди в цій залі, яка була острівцем демократії у найважчі і найважливіші для України години і дні – в дні Революції Гідності, в дні Майдану, для обговорення ключових проектів законів сюди закликали громадськість, експертів, проводили круглі столи.

Що ми бачимо зараз? Поспіхом обговорюються законопроекти, які не прочитала навіть президентська фракція, бо ми бачимо, як плутаються промовці в кожній статті. Ви не провели жодного експертного обговорення, не запросили жодного активіста і громадського діяча, які б з радістю сказали як народ, який віддав свої голоси за всі політичні партії і сили, які тут присутні, що вони думають про ці ініціативи. І насправді ви сьогодні оцими вашими діями, як ніколи, уже узурпуєте право народу дати оцінку оцим новелам, часто абсолютно бездарно написаним, які ми обговорюємо. І зверніть увагу, що у вас немає для їх прийняття 300 голосів. Єдиний законопроект, який наразі набрав 300 голосів, це законопроект Президента Порошенка про зняття недоторканності, який мав широке громадське обговорення, стосовно якого була позиція громадських активістів і експертів. Насправді, ви вже обмежили право законодавчої ініціативи народних депутатів від опозиції, адже ви спочатку скоротили термін подання альтернативних законопроектів, потім ви навіть і цього не виконали, бо менше ніж п'ять днів надали для обговорення і можливості зібрати 150 підписів, і вже сьогодні ставите на голосування. Насправді, це вже є дуже яскравим прикладом того, як ви ставитеся до опозиції, до меншості, яка представляє 40 відсотків виборців, які делегували нас сюди, і як ви насправді ставитеся до експертної думки.

І ключове. Шановний пане Голово, я хочу сказати, що всі спікери Верховної Ради парламентів усіх скликань, які працювали досі, коли приймався проект закону про внесення змін до Конституції, обов'язково направляли законопроект на експертизу до Венеціанської комісії.

Ми закликаємо вас усі ці сім законопроектів, які сьогодні голосуються в сесійній залі, вашим рішенням направити до Венеціанської комісії. Якщо ви цього не зробите, це буде не тільки ознака непрофесійності, але також і порушенням демократії. І наша політична сила вже напрацювала проект постанови про направлення до Венеціанської

комісії цих законопроектів. Ми переконані, що хоч тут ті фракції, які сказали, що вони в меншості, покажуть, що вони, дійсно, не є правою і лівою рукою, підпівалою партії влади, підпишуть ці проекти постанов. Ми їх разом внесемо до порядку денного, проголосуємо і направимо всі ці законопроекти до Венеціанської комісії на експертизу. Подивимося, що вони вам скажуть на ваші недолугі оці рішення написані на одному...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Павленко Ростислав Миколайович, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

ПАВЛЕНКО Р.М., член Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). «Європейська солідарність». Шановна президіє! Шановні колеги народні депутати! Знаєте, подібні ініціативи нагадують такого персонажа історії з 90-х – таксиста, який на запитання, куди їдемо і за скільки, відповідає: «Ти сідай, а там подивимося». Законопроект такого рівня, який дає народу право законодавчої ініціативи, обов'язково має містити конкретику щодо підстав такого права, суб'єкта такого права, механізму реалізації такого права, бо інакше, справді, як тут уже казали колеги, виглядає, що це законопроект про обмеження прав народних депутатів України. Адже в портфелі ми бачимо проекти законів № 1038, де прописано, як всі народні депутати мають входити до фракцій і груп, і № 1039, яким передбачається, що тепер уже буде регулюватися, яким чином обговорювати законопроекти в другому читанні. Колеги з більшості, ви слухайте, бо це так само стосується і вас. Законопроектом № 1040 визначається, що не народний депутат має подавати проекти законів, а народні депутати мають групуватися за фракційним принципом чи за більшістю в комітеті, щоб подати законопроект.

Знаєте, нещодавно ви казали, що журналісти зайві, а тепер ми бачимо, що народні депутати стають зайвими. Виникає запитання: хто буде зайвим для вас на наступному етапі? Тому, шановні колеги, закликаємо не голосувати, не підтримувати цей законопроект. Закликаємо його відкликати, обговорити з експертами, з колегами, подати таку версію, яка передбачатиме, як це є в інших країнах (у Польщі,

Італії і в інших), яким чином народ може реалізовувати свою законодавчу ініціативу. І вже потім законопроект слід вносити, обговорювати і підтримувати.

І підтримую пропозицію колеги щодо спрямування до Венеціанської комісії тих проектів законів, які все-таки будуть проголосовані.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається Бондарю Михайлу Леонтійовичу, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

БОНДАР М.Л. Дякую. Виборчий округ № 119. Передайте, будь ласка, слово Вікторії Сюмар.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Передайте слово.

СЮМАР В.П., *член Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»).* Дякую. Шановні колеги! Очевидно, що законодавче право народу має бути реалізовано. І в усіх країнах світу таке право реалізовується шляхом проведення референдуму. Ми закликаємо наших колег зараз почати роботу над розробкою нового законопроекту, який би давав народу таке право. Але вносити таку норму до Конституції, не регламентуючи, в який спосіб народ здійснюватиме своє право законодавчої ініціативи, – це, даруйте, теж певний правовий нігілізм. Це перше.

Друге. Очевидно, що цей законопроект більше про обмеження права законодавчої ініціативи якраз народних депутатів України і, звісно, в першу чергу прав опозиції. Ось мене зараз прикрив колега, мене навіть не видно. Бачите, ось таке обмеження вже відбувається (*Шум у залі*).

Я думаю, що нас спеціально так розсадили, тому я так традиційно привіт з гальорки все-таки передаю. Але хочу зазначити, колеги, що все-таки нам треба було б чітко вказати, що це за особливий порядок, бо під час виборів народ України обирає народних депутатів під конкретно взяті зобов'язання і під конкретно взяті права, зокрема під право суб'єкта законодавчої ініціативи окремо взятого народного депутата. І змінювати ці умови станом на зараз – це обмеження і не

інакше. Ба більше, що це за порядок, скільки людей там має бути? Зважаючи на ті обставини, як складається ситуація в залі, це насправді досить серйозна зміна, і я думаю, що це загроза для парламентаризму в Україні як така, бо в нас лишаються тоді в правах Президент, Кабінет Міністрів, а народні депутати своїм особливим порядком, очевидно, будуть, знаєте, такими собі, десь на узбіччі процесу. Я б тоді, не говорячи довго, закликала б колег не перетворювати себе у підставки під зелені кнопки на табло своїх моніторів. Ви народні депутати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

По-перше, я думаю, що права і обов'язки всіх в цьому залі рівні, всіх народних депутатів, незважаючи на партійну належність або навіть стать. Це перше.

Друге. Щодо направлення законопроекту до Венеціанської комісії. Одне іншому не заважатиме, тому одночасно з направленням законопроекту до Конституційного Суду, ми також можемо направити його до Венеціанської комісії.

І я запрошую до слова Кальченка Сергія Віталійовича, фракція політична партія «Слуга народу», з місця.

КАЛЬЧЕНКО С.В., голова Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановна президіє! Шановні колеги! Я погоджуюся з колегами з комітету з європейської інтеграції, які рекомендують проекти законів про внесення змін до Конституції одночасно з прийняттям рішень про направлення до Конституційного Суду направити до Венеціанської комісії Ради Європи, оскільки це є авторитетний орган. Скажімо так, що це не є обов'язковість, але оскільки Україна є країною, яка є членом цивілізованої Європи, то це певною мірою і покладає обов'язок врахувати ті думки. Але це треба робити із щирими намірами, а не так, як це було із законопроектом [№ 7203](#), коли через два роки після того, як був прийнятий документ Венеціанською комісією, був внесений законопроект про внесення змін до Конституції, а через рік з'явилася підстава і, власне, загальмувати цей процес.

Тому це гарна ідея, яка, можливо, буде реалізована, і зробити це треба зараз. На мою думку, для цього не потрібно навіть і прийняття окремого рішення Верховної Ради, оскільки Голова як керівник парламенту може це зробити самостійно, і така практика є.

Але ж знов-таки після того, як Венеціанська комісія надасть висновок, її думку теж треба використовувати щиро, щоб не було так, як із законопроектом [№ 5522](#), коли Венеціанська комісія надавала висновок щодо законопроекту про внесення змін до Регламенту. Отримали висновок – і що? Законопроект не було прийнято навіть у першому читанні, його немає навіть серед перехідних.

Тому закликаю все-таки слідувати такій традиції, коли щось робити з добрими намірами, щирими намірами, добросовісно, а потім добросовісно це реалізовувати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До заключного слова запрошується народний депутат України, представник Президента України в Конституційному Суді України Федір Володимирович Веніславський.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую. Шановний головуючий! Шановна президіє! Шановні колеги! Сьогодні ми з вами почули дуже багато страшилок про те, чому не можна народу надавати право законодавчої ініціативи: бо народ не здатний, народ дурний, народ не може адекватно реагувати на ті виклики, які стоять перед нашою державою тощо. Шановні народні депутати! Я хочу, щоб ми з вами не спекулювали на рівні нашого народу. Народ наш досить мудрий, що він показував неодноразово в найскрутніших ситуаціях нашої історії.

Що стосується суті законопроекту. Перше. Стосовно зауваження наших колег про те, що порядок та підстави реалізації права народу на свою законодавчу ініціативу будуть передбачені Конституцією і законом України.

На сьогодні в Конституції чітко передбачено випадки особливих суб'єктів реалізації права законодавчої ініціативи. Мова йде про ті самі законопроекти про внесення змін до Конституції України, де потрібно особливе коло суб'єктів.

Мова йде про проект закону про державний бюджет, де виключне право подавати такий законопроект має лише Кабінет Міністрів України, а інші суб'єкти права законодавчої ініціативи такого права не мають. Тобто на сьогодні Конституція України передбачає конкретні підстави, випадки реалізації права законодавчої ініціативи щодо конкретних сфер.

Тому саме в законопроекті, який зараз пропонується для внесення до порядку денного і направлення до Конституційного Суду України, і застосована формула: у порядку і випадках, передбачених Конституцією і законом України. Тому жодних проблем, на наш погляд, зараз немає, просимо вас законопроект № 1015 підтримати, включити до порядку денного сесії і направити до Конституційного Суду для отримання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До заключного слова запрошується заступник голови Комітету з питань правової політики Ольга Володимирівна Совгіря.

СОВГИРЯ О.В. Шановні колеги, я хочу звернути увагу на два моменти. Одна із політичних сил заявила, що якщо ми надамо право народу вносити законопроект, то це обмежить права опозиції. У зв'язку із цим у мене до вас риторичне запитання: у чиїх інтересах діє тоді така опозиція? Це перше питання. І друга репліка стосується того, що в Конституції не прописано відповідні процедури. Конституція – це засадничий основоположний документ. Усі процедури, які пов'язані з реалізацією її положень, будуть виписані у відповідному законі.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Колеги, ми можемо тут дуже багато сперечатися та вести дискусію стосовно того, а чи зможе народ, чи не зможе народ. Я хочу вам нагадати, що всі ми сьогодні в цьому залі завдяки народу, який прийшов, віддав за нас голоси, щоб ми тут працювали. Якщо він нас сюди обрав, він зможе і гарні законодавчі ініціативи вносити.

Тому пропоную переходити до прийняття рішення. Відповідно до статті 146 Регламенту Верховної Ради України ставлю на голосування для прийняття в цілому проект Постанови «Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу) і про його направлення до Конституційного Суду України» ([№ 1015/П](#)).

Прошу підтримати та голосувати.

«За» – 338.

Рішення прийнято.

Проголосували за – 338, проти – 43, утрималися – 4. Дякую.

Рішення прийнято, постанову прийнято в цілому.

Покажіть по фракціях і групах, будь ласка.

«Слуга народу» – 245, «Опозиційна платформа – За життя» – 32, «Європейська солідарність» – 0, «Батьківщина» – 18, «За майбутнє» – 16, «Голос» – 0, позафракційні – 27.

Дякую, колеги.

Пропоную переходити до наступного питання порядку денного.

Шановні народні депутати, на наш розгляд вноситься проект Закону «Про внесення змін до статей 85 та 101 Конституції України (щодо уповноважених Верховної Ради України)» ([№ 1016](#)). Згідно із вимогами частини першої статті 146 Регламенту питання розглядається за процедурою повного обговорення.

Слово для доповіді надається народному депутату України, представнику Президента України у Конституційному Суді України Веніславському Федору Володимировичу (*Оплески*).

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Шановна президіє! Шановні народні депутати! На ваш розгляд пропонується проект Закону «Про внесення змін до статей 85 та 101 Конституції України (щодо уповноважених Верховної Ради України)» ([№ 1016](#)).

Зміст цього законопроекту полягає в наступному. На сьогодні згідно із статтею 101 Конституції України в Україні діє інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав

і свобод людини. Водночас практика сучасного життя свідчить, що в окремих сферах потрібні інші спеціалізовані уповноважені Верховної Ради, які здійснюватимуть так само парламентський контроль за додержанням законодавства у окремих сферах суспільних відносин. Зокрема, мова йде про те, що, окрім Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, на практиці виникає необхідність існування: уповноваженого Верховної Ради України з прав дитини; уповноваженого Верховної Ради з прав військовослужбовців; уповноваженого Верховної Ради із захисту персональних даних; уповноваженого Верховної Ради з доступу до персональних даних, з доступу до інформації тощо.

Тобто на сьогодні реальне життя вимагає існування незалежних інститутів парламентського контролю в різних сферах. Так само вимогою наших західних партнерів є утворення незалежних уповноважених парламенту в певних сферах суспільного життя, про які я вже сказав, зокрема щодо захисту персональних даних. Тому цим законопроектом пропонується розширити права Верховної Ради України, до чого сьогодні вже закликали окремі народні депутати. Як бачите, Президент дбає не лише про розширення своїх конституційних повноважень, а точніше, не про закріплення тих конституційних повноважень, які на сьогодні в нього юридично вже є, а й про закріплення більш широких повноважень Верховної Ради України утворювати уповноважених в окремих сферах.

Тому просимо вас підтримати цей законопроект, включити його до порядку денного сесії і направити до Конституційного Суду України для отримання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157, 158 Конституції України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Чи є запитання до доповідача? Запишіться, будь ласка, для запитань.

Слово надається Шкрум Альоні Іванівні, фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».

ШКРУМ А.І. Дякую. Фракція «Батьківщина». Дякую, шановний пане доповідачу, за те, що трохи пояснили нам концепцію, про яких же саме уповноважених йде мова. Але дивіться, в чому тут історія для

мене, наприклад. Я голосуватиму за направлення до Конституційного Суду (все-таки це лише направлення до Конституційного Суду), але мені дуже хотілося б, щоб перед тим, як направляти законопроект про внесення змін до Конституції навіть до Конституційного Суду, ми розуміли хоча б приблизно концепцію: хто будуть ці уповноважені, в яких сферах, яка буде процедура їх обрання.

Для мене, наприклад, надзвичайно важливо, щоб це були не народні депутати, які представляють конкретні політичних сили і фракції, не політики, а щоб це були професійні або правозахисники, якщо це уповноважений з прав людини, або інші експерти в тих сферах, які ви перелічили. І для мене принципово важливо розуміти і процедуру їх обрання і призначення; і які питання вони розглядатимуть, з яких питань доповідатимуть; і які будуть механізми їхньої роботи. Щоб голосувати в першому читанні для мене принципово важливо розуміти ці речі, а також треба, щоб було громадське обговорення цих питань. Я думаю, що це буде правильно.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за ваше запитання. Я хочу нагадати шановним колегам, що на сьогодні Уповноважений Верховної Ради з прав людини так само лише закріплений в Конституції України як інститут, а порядок його обрання, вимоги до претендента на посаду уповноваженого, строк його повноважень тощо закріплено на рівні закону. Тому ми з вами, шановні колеги, шляхом законодавчого регулювання передбачимо саме ті процедури, які найкраще забезпечать інтереси українського народу, відповідатимуть передовій західноєвропейській практиці. І я думаю, що ми зможемо ефективно врегулювати це питання.

Зараз, ще раз підкреслюю, мова йде про включення законопроекту до порядку денного та направлення до Конституційного Суду для отримання висновку. Доки ми отримуємо висновок Конституційного Суду, в нас буде можливість вже почати активно працювати над проектом відповідного закону, у якому буде передбачено ті питання, про які ви щойно казали.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Князевич Руслан Петрович, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Дякую, шановний пане Голово. Шановний доповідачу, я вас не бачу, на жаль, бо тут молоді колеги дещо потемніли, тому ходять по залу і перешкоджають, але справа не в тім. У мене запитання наступного характеру. Ось у мене таке враження, що суб'єкт права законодавчої ініціативи цей законопроект не читав. Бо, якби він його читав, то дізнався б про те, що ми породжуємо інститут гаранта додержання Конституції України, яким є Президент, у вигляді ще якихось уповноважених Верховної Ради України. У нас згідно із частиною другою статті 102 Конституції Президент є єдиним гарантом додержання Конституції України. А ви сказали про те, що вони будуть гарантами додержання законів, чомусь сором'язливо оминувши слова про Конституцію. Але в тексті йдеться про Конституцію України. Уявіть собі, що ми маленьких гарантків плодимо рішенням парламенту через такі зміни в Конституції. Для чого це робиться?

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за ваше запитання. Мова йде про те, що в Конституції України буде передбачено окремі інститути, які будуть здійснювати саме функцію парламентського контролю за дотриманням законодавства в окремих сферах за аналогією, яку сьогодні здійснює Уповноважений Верховної Ради з прав людини (*Шум у залі*). Уповноважені Верховної Ради в окремих сферах будуть здійснювати функцію парламентського контролю за дотриманням Конституції, за дотриманням законодавства України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Власенко Сергій Володимирович, фракція «Батьківщина».

ВЛАСЕНКО С.В., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (*загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»*). Дякую, пане Голово. Насправді, цей законопроект породжує більше запитань, ніж дає відповідей. Я повністю погоджуюся із позицією колеги Князевича, що ми не можемо створювати десяток квазіпрезидентів, які відповідають за дотримання Конституції у своїй сфері контролю, саме Конституції. Це по-перше.

По-друге, шановні колеги, цей законопроект зменшує повноваження відповідних комітетів. Адже за станом на сьогодні контроль за дотриманням законодавства належить до повноважень парламентських комітетів.

По-третє, коли нам кажуть, що байдуже, коли ми подамо звернення до Венеціанської комісії, то це не зовсім так. Ми направили законопроект до Конституційного Суду для отримання висновку. Після отримання висновку ми не можемо в цьому законопроекті змінити жодної коми, а відтак ми не зможемо імплементувати будь-які висновки Венеціанської комісії, якщо вони надійдуть. Тому це все в комплексі залишає значно більше запитань, плюс нам вчергове пропонують воза...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте домоворити, будь ласка.

ВЛАСЕНКО С.В. Дякую, пане Голово. Нам вчергове пропонують поставити воза поперед коня. Ми не бачимо концепції. Промовець сказав, що будуть такі уповноважені, а завтра він вирішить, що будуть ще й такі уповноважені, а потім вирішить, що уповноважених буде у десять разів більше, у п'ятнадцять. Це є некоректно. Запропонуйте концепцію, основні її засади відображайте в Конституції, а потім пропонуйте закон. Чому так не було зроблено? Ось питання.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за запитання. Я хочу нагадати, що не доповідач буде визначати, яка буде кількість і яких саме уповноважених, а ми разом з вами, шановні народні депутати. Це парламентський інститут, інститут парламентського контролю.

Щодо вашої репліки про додержання Конституції, то я хочу зверну вашу увагу, шановні народні депутати, на статтю 101 Конституції України: «Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини». Коли ми говоримо про уповноважених, які будуть здійснювати так само парламентський контроль за додержанням конституційних і законодавчих положень в окремих сферах, жодних проблем я не бачу.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу.

Слово для доповіді від комітету надається заступнику голови Комітету з питань правової політики Ользі Володимирівні Совгирі.

СОВГИРЯ О.В. Шановна президіє! Шановні колеги! Комітет Верховної Ради з питань правової політики за дорученням Голови Верховної Ради на своєму засіданні від 30 серпня 2019 року розглянув поданий Президентом як невідкладний законопроект «Про внесення змін до статей 85 та 101 Конституції України (щодо уповноважених Верховної Ради України)» та дійшов таких висновків.

Проаналізувавши законопроект на відповідність статтям 145 і 146 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики рекомендує Верховній Раді поданий Президентом як невідкладний законопроект «Про внесення змін до статей 85 та 101 Конституції України (щодо уповноважених Верховної Ради України)» (№ 1016 від 29 серпня 2019 року) включити до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання та направити до Конституційного Суду для одержання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Доповідачем з цього питання на пленарному засіданні Верховної Ради від комітету визначено заступника голови комітету Совгирю О.В. Додаючи відповідні матеріали просимо розглянути це питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ольго Володимирівно. Чи є запитання? Хто б сумнівався. Запишіться, будь ласка.

Слово надається Савченко Ользі Станіславівні, політична партія «Слуга народу».

САВЧЕНКО О.С., *заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»).* Доброго дня. Прошу передати слово Кальченку Сергію Віталійовичу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ввімкніть мікрофон Кальченка Сергія Віталійовича, будь ласка.

КАЛЬЧЕНКО С.В. Шановна президіє! Шановні народні депутати! Знаєте, перше обговорення сьогодні законопроекту № 7203, як на мене, засвідчило якусь тенденцію порівняно з тим, що було 29 числа. Сьогодні зранку ми почули якийсь конструктив. Коли ми перейшли до другої частини питань, уже нічого подібного немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ольго.

СОВГИРЯ О.В. Я не зрозуміла, в чому суть вашого запитання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Гаразд.

СОВГИРЯ О.В. Сформулюйте запитання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Немає, я зрозумів. Лубінець Дмитро Валерійович, депутатська група «За майбутнє».

ЛУБІНЕЦЬ Д.В., голова Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин (одномандатний виборчий округ № 60, Донецька область, самовисуванець). Депутатська група «За майбутнє». Хотілося б... Колего, можна я побачу народного депутата, який стоїть на трибуні? Вибачте. Хотілося б, пані Ольго, почути конкретну відповідь. Ми зараз голосуємо за якийсь віртуальне створення уповноважених з різних питань. З яких саме питань, скільки буде уповноважених? У тексті ми бачимо лише, що це множина. Їх буде два чи 20, чи 100? Чим вони будуть займатися, яка процедура призначення? Ніхто цього не розуміє. Головне: вони звітуватимуть перед Верховною Радою? Щорічно, щоквартально? Тобто, розумієте, ми не проти підтримати ініціативу Президента і вашу, ми готові за це проголосувати. Але на даний час, окрім запитань, яких дуже багато, ми не розуміємо за що, дійсно, ми голосуємо.

Дуже вам дякуємо. Хотілося б почути відповідь.

СОВГИРЯ О.В. Дякую. Ми зараз голосуємо за світову практику здійснення парламентського контролю за дотриманням прав і свобод людини і громадянина, яка полягає в спеціалізації омбудсменів, які здійснюють такий парламентський контроль. Це омбудсмени з питань прав людини, прав військовослужбовців, національних меншин, інших особливо вразливих верств населення, людей з обмеженими можливостями тощо. Що стосується суб'єкта, якого представлятиме. Це парламентський контроль, ці суб'єкти представлятимуть нас із вами – Верховну Раду України. Це наші допоміжні органи. Процедура їх призначення буде передбачена у відповідному законі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Іонова Марія Миколаївна, фракція «Європейська солідарність».

ІОНОВА М.М., *голова підкомітету Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»)*. Дякую. Прошу передати слово Артуру Герасимову.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Артур Володимирович Герасимов. Ввімкніть мікрофон, будь ласка.

ГЕРАСИМОВ А.В. Шановні колеги, одна з ключових функцій парламенту – це контрольна функція, коли народний депутат може викривати корупцію, може заходити на державні підприємства і дивитися на всі недоліки в їх роботі. І навіть сьогодні вранці від представників вашої фракції «Слуга народу» я чув, що ви вже почали це робити.

А тепер запитання до шановної доповідачки. Чи правильно я розумію, що цей законопроект повністю позбавляє народних депутатів контрольної функції і вони не зможуть більше цього робити. Зможуть це робити тільки через уповноважених. Так чи ні? Відповідайте для стенограми.

Дякую.

СОВГИРЯ О.В. Відповідаю для стенограми. Звичайно, ні (*Оплески*). І для протоколу теж.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, переходимо до обговорення. Прошу записатися на виступи від депутатських фракцій і груп.

Дякую, Ольго Володимирівно.

Папієв Михайло Миколайович, фракція «Опозиційна платформа – За життя».

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Прошу передати слово Королевській.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Королевська Наталія Юріївна.

КОРОЛЕВСЬКА Н.Ю., *заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»).* Шановні колеги! Ідея введення посад уповноважених за дотриманням Конституції та законів України – непогана ідея. Проте добре було би ще взяти під контроль і виконання рішень Конституційного Суду України, тому що протягом останніх декількох років ми разом з Німченком зверталися до Конституційного Суду і домоглися відновлення пільг та компенсацій ветеранам Великої Вітчизняної війни, героям праці, чорнобильцям, афганцям і іншим категоріям осіб, у яких ці пільги відібрала попередня парламентська коаліція. Проте ці рішення найголовнішого суду в нашій країні досі так і не виконані. І це говорить про те, що в нас існуючий механізм дотримання конституційних прав громадян взагалі не працює. Тому замість того, аби плодити чергові зміни до Конституції, ми пропонували б спочатку зобов'язати уряд виконати рішення Конституційного Суду України. Це стосується поновлення пільг людям. Це стосується визнання неконституційною пенсійної реформи в Україні. Це стосується неконституційних рішень попереднього парламенту. Тому ми звертаємося до вас, пане спікере, з проханням поставити це питання на особистий парламентський контроль та проконтролювати, щоб уряд виконав рішення Конституційного Суду України.

І наступне питання, яке, ми вважаємо, найважливіше, – це питання миру. Фракція «Опозиційна платформа – За життя» зареєструвала пакет законопроектів. Це 25 законопроектів, у яких ми порушуємо головні питання, а саме щодо досягнення миру та соціального захисту людей.

Шановні колеги, безумовно, ми можемо і надалі вносити зміни до Конституції безкінечно. Але сьогодні вся країна чекає від нас відповідальних рішень, які, дійсно, змінювали б життя людей сьогодні, а не після того, як в Конституцію будуть внесені якісь зміни.

Тому ми наполягаємо на тому, щоб наступний парламентський тиждень ми розпочали, розглянувши питання, які стосуються миру, соціального захисту громадян та захисту кожної родини і кожної людини в нашій країні.

Дякуємо вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Але, шановні колеги, давайте все-таки розглядати ті питання, які сьогодні запропоновано до розгляду. Я думаю, що це буде коректно і по відношенню до наших колег, і по відношенню до телеглядачів.

Слово надається Цимбалюку Михайлу Михайловичу, фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».

ЦИМБАЛЮК М.М., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Прошу передати слово Альоні Шкрум.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ввімкніть мікрофон Альони Шкрум, будь ласка.

ШКРУМ А.І. Дякую. Фракція «Батьківщина». Колеги, так само, як і з попереднього питання, це питання, ви бачите, викликає бурхливу дискусію, бо ми не розуміємо на сьогодні до кінця концепції змін до законодавства. Хто будуть ці уповноважені? Що належить до предметів їх відання? Як вони будуть обиратися або призначатися? Які функції вони матимуть? Чи будуть вони незалежними? Чи будуть

вони представниками політичних сил або політичних фракцій? І, розумієте, диявол завжди в деталях.

Тому фракція «Батьківщина» готова голосувати за направлення цього законопроекту до Конституційного Суду, але до першого читання ми дуже хотіли б розпочати велике парламентське обговорення, громадське обговорення і зрозуміти концепцію, яка на сьогодні закладена, я так розумію, паном Президентом Зеленським. І хочу нагадати вам, що інститут омбудсмена – це все-таки інститут парламентського контролю. Не президентського, а саме парламентського. Уповноважений представляє всю Верховну Раду, і зробити так, щоб такий уповноважений з будь-яких питань був незалежним – це і є велика задача для цього парламенту і для цього скликання.

Я також мала колись честь вивчати інститут омбудсмена в Швеції, де він з'явився свого часу в XVI столітті, якщо я не помиляюся. Саме тоді Карл XII був зайнятий війною, і йому потрібен був уповноважений, який контролював би виконання прав і свобод людини чиновниками, тобто хто боровся б проти свавілля чиновників. Це я буквально цитую, як передбачався цей інститут. У Швеції на сьогодні існує, якщо я не помиляюся, близько чотирьох уповноважених. Я так розумію, що таку систему було взято за зразок і в цьому законопроекті. Але я нагадаю, що це має бути саме контроль за дотриманням прав і свобод людини, а не контроль за дотриманням законів і Конституції, як зазначає на сьогодні Президент Зеленський. Гарантом додержання Конституції є власне Президент. А також цей контроль виконує в тому числі Верховна Рада як орган, який має контролювати виконавчу владу і має контролювати дотримання Конституції і законів України, які ми приймаємо від імені українського народу.

Тому «Батьківщина» голосуватиме зараз «за», ми прийняли це рішення. Але нам треба зрозуміти до першого читання, вже після розгляду в Конституційному Суді, концепцію цього законопроекту, концепцію взагалі інституту омбудсмена: як ви його бачите, з яких предметів, з якими функціями, хто обиратиме омбудсмена, хто буде наділятися тими чи тими функціями і якими повноваженнями ці люди будуть наділятися. І тільки після широкого громадського обговорення, я думаю, ми зможемо приймати цей законопроект у першому читанні.

Розумієте, можна наплодити велику кількість інститутів влади. Але важливо, щоб всі інституції працювали, щоб вони були незалежними і від парламенту, і від Президента, особливо такі інституції, як Рахункова палата, Центральна виборча комісія, Антимонопольний комітет і уповноважений. Не так багато є парламентських інституцій контролю, які мають слідкувати за дотриманням законів, прав і свобод людини.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Лубінцю Дмитру Валерійовичу, депутатська група «За майбутнє».

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Шановна президіє! Шановні колеги! Вкотре ми сьогодні обговорюємо подання до Конституційного Суду. Нова ініціатива, як я казав уже, незрозуміла. Сама логіка ініціативи нібито добра. З іншого боку, у мене виникають прості запитання. Комітетів Верховної Ради має стати менше. Міністерств має стати менше. Депутатів має стати менше. А уповноважених Верховної Ради за дотриманням Конституції у різних сферах має стати більше. Якщо виходити з цієї логіки, ми створили комітети. Комітети розподіляються за предметами відання. Функція кожного комітету Верховної Ради є контролююча. Фактично кожний комітет контролює у своїй сфері виконання законів України і Конституції України, також дотримання прав людей і громадян. Навіщо створювати ще додаткові органи, які не зрозуміло за рахунок чого будуть фінансуватися, це додаткове навантаження на бюджет. Яким чином ми будемо їх призначати? Хто буде подавати кандидатуру? Я, безперечно, підтримую те, що казала наша колега з «Батьківщини», що коли це будуть політичні діячі – це одне, а коли це будуть діячі громадські – це інше. Бо зараз ми обговорюємо нібито непогане питання, але настільки багато запитань у народних депутатів, що є проста порада до більшості: наступного разу, коли ви будете пропонувати, то дайте хоча б принаймні подивитися заздалегідь, яка конкретика у даному законопроекті.

Тому депутатська група «За майбутнє» підтримує і голосує за направлення цього законопроекту до Конституційного Суду. При цьому ми зазначаємо, що в разі якщо після отримання висновку

Конституційного Суду ми побачимо хоч якісь недотримання Конституції, ми не будемо голосувати і не будемо множити органи, яких і так у нашій державі багато.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається першому заступнику голови фракції «Слуга народу» Корнієнку Олександрю Сергійовичу.

КОРНІЄНКО О.С., член Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу») Прошу передати слово Денису Монастирському.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ввімкніть мікрофон Дениса Анатолійовича Монастирського, будь ласка.

МОНАСТИРСЬКИЙ Д.А., голова Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Шановні колеги! Протягом останніх років ми з вами чуємо про одну з найбільших проблем українського парламентаризму: недостатній парламентський контроль. Це питання полягає і в предметах відання кожного конкретного комітету. Давайте також згадаємо з вами: коли ми з вами визначали перелік комітетів і скорочували цей перелік, які звучали до нас зауваження? Ви скорочуєте певні предмети, тоді певні сфери будуть не покриті певними комітетами і за ними не буде здійснюватися контроль. У даному разі ми з вами цим законопроектом разом з Президентом посилюємо наші з вами спроможності здійснювати парламентський контроль. Тому я пропоную підтримати цей законопроект.

Ми наступного разу, звичайно, вивчимо разом з вами практику інших країн, про які згадували доповідачі. Така практика є в Швеції, про яку було згадано, і в інших країнах. Я думаю, що український парламент має використати всі засоби для того, щоб належним чином здійснювати парламентський контроль. І ми з вами погоджуємося, що

завданням кожного комітету, один з яких я сьогодні також представляю і очолюю, є посилення у всіх напрямках парламентського контролю. І якщо будуть спеціалізовані уповноважені, це лише розширить наші можливості. Тому пропоную підтримати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Федина Софія Романівна, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

ФЕДИНА С.Р., член Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). «Європейська солідарність». Прошу передати слово Олегові Синютці.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово передається Олегу Синютці.

СИНЮТКА О.М., член Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановні народні депутати України! Я переконаний, що, на перший погляд, кожен народний депутат, який звернеться до цього законопроекту про внесення змін до Конституції, бачить, що цей законопроект нібито передбачає нам додаткові повноваження. І якщо глянути на нашу передвиборчу риторику, ми всі обіцяли людям, що ми будемо змінювати країну, і для цього, звичайно, нам як українському парламенту потрібні добрі повноваження і добрі можливості. Тому, на перший погляд, цей законопроект, можливо, і виглядає привабливо.

Але, шановні колеги, поміркуймо про суть цього законопроекту. По-перше (і це підтверджує дискусія, яка відбувається в цьому залі), це продовження тієї практики, яка була під час передвиборчої кампанії. Тобто нам не показали власне законопроекту, тому кожен з народних депутатів уявляє собі, що в цих змінах до Конституції буде щось своє, про що думає він, і, уявляючи ці речі, він, напевно, хоче голосувати за це. Але, з огляду на таке різноманіття в поглядах, я думаю, що має право на життя іще одне трактування, яке сьогодні прозвучало

в кулуарах. Мені здається, що це просто хтось, не вміючи чи не вдало, чи, навпаки, бажаючи перекладати з російської, переклав інститут «смотрящих» як уповноважених. І я вважаю, що на теперішній час це становить величезну загрозу. Я насамперед хочу звернутися до депутатів від партії «Слуга народу». У нас є Закон України «Про комітети Верховної Ради України». І у статті 14 цього закону чітко сказано: «Контрольна функція комітетів».

Шановні колеги, я закликаю вас, щоб ви не купилися і не купили kota в мішку, щоб проголосувавши за цей законопроект і давши старт конституційній процедурі, не вийшло так, що просто ті контрольні функції, які згідно з чинним законодавством передбачаються за комітетами Верховної Ради, будуть просто передані якійсь одній людині. І не факт, що ця людина буде компетентна і відобразатиме позицію профільного комітету з того чи того питання. Я ще більше переживаю, щоб комусь не захотілося, за таких змін до Конституції України, взагалі втручатися в систему правосуддя. Тобто сьогодні очевидно, що можливе дублювання цих функцій.

Я вже не хочу говорити про те (бо вже казали), що ми всі, ідучи на вибори з гаслом про скорочення, створюємо додатковий штат чиновників, який будемо утримувати.

І ще одна річ, про що мені дуже шкода. Я вже не казатиму про процедуру порушення підготовки законопроектів, але Комітет з питань правової політики у своєму висновку вважає недоцільним відправляти законопроект на розгляд науковців, юридичні і інші експертизи. Мені здається, що це через певний страх і боязнь фахової позиції.

Зважаючи на це, «Європейська солідарність» не буде підтримувати цей законопроект і закликає народних обранців не підтримувати даний законопроект.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається Ярославу Юрчишину, фракція політичної партії «Голос». Ввімкніть, будь ласка, мікрофон.

ЮРЧИШИН Я.Р., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»).* Дуже дякую. Я говоритиму з місця, бо насправді зауваження

коротке. У пояснювальній записці написано не зовсім правду. Тобто ми обіцяли нашим виборцям, що ми будемо щиро говорити. У пояснювальній записці написано, що введення додаткових уповноважених, які будуть дублювати функції власне Уповноваженого з прав людини, які будуть дублювати функції контролю, які і так мають комітети Верховної Ради, не потребує жодних фінансових витрат. Це абсурд. Якщо ми подивимося навіть на офіс Уповноваженого з прав людини, який постійно скаржиться на недоукомплектованість, на необхідність розширення повноважень, то побачимо, що зараз він має окрему статтю витрат з державного бюджету. Тому, шановні виборці, шановні колеги в залі, ця порожня фактично норма, яка не створює додаткових можливостей, а просто дублює функції, ще витягатиме гроші з бюджету.

Ми прийшли під гаслами економії, а зараз нам пропонують збільшити фактично витрати з бюджету і додатково витратити на те, на що народ України вже витрачає кошти, тобто утримуючи офіс Уповноваженого з прав людини, а також парламентські комітети. Немає потреби дублювати функції, немає потреби додатково залізати до кишень виборців. Є можливість на рівні законів надавати якісні повноваження.

Знов-таки з переліку уповноважених, який був зачитаний колегою з трибуни, цілком очевидно, що вносити до Конституцію ці зміни не є доцільним. Ефективна влада – це та влада, яка робить що треба і не робить зайвого. В даному випадку ми витратили бюджетний час на розгляд цього законопроекту. Ми зараз створюємо умови, коли ми додатково будемо витрачати бюджетні кошти. Наші громадяни не настільки заможні, щоб додатково утримувати ще уповноважених.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, прошу записуватися на виступи від народних депутатів України.

Слово надається Герасимову Артуру Володимировичу, фракція «Європейська солідарність».

ГЕРАСИМОВ А.В. Шановний пане головуєчий! Шановні колеги! Особливо шановні колеги з монобільшості – з фракції «Слуга

народу»! Фракція «Європейська солідарність» займає конструктивну опозиційну позицію. Чому це важливо? Тому що завжди ми даємо підказки в рішеннях і підказуємо, де насправді є проблеми, які треба вирішувати.

І сьогодні я закликаю вас дослухатися до виступів представників усіх фракцій, які сьогодні звертають вашу увагу на, я сказав би, грубі порушення (і ось питання: свідомі чи не свідомі), які допущені в тексті цього законопроекту. Адже коли ми говоримо про гарантії Конституції, то єдиним гарантом додержання Конституції в цій державі є Президент України.

Шановні колеги, ви тепер вирішили, я так розумію, ліквідувати пост Президента України, якщо вносите такі зміни. Гарантії конституційних прав – так, погоджуюся, це правильна конструкція. Але ж гарантії Конституції. Зверніться до будь-якого фахового юриста конституціоналіста, і він вам про це скаже.

Наступне питання. Я отримав відповідь від колеги, яка доповідала рішення комітету. Я думаю, що всім представникам, особливо фракції «Слуга народу», треба запам'ятати цю відповідь, що контрольна функція парламенту збережеться і жодним чином не постраждає. Адже виникає стійке враження, що, на жаль, після того законами може бути повністю припинено контрольну функцію народного депутата, повністю припинено контрольну функцію парламентських комітетів, повністю припинено контрольну функцію тимчасових слідчих комісій, бо будуть уповноважені, і народні депутати будуть, так би мовити, делегувати контрольні повноваження до цих уповноважених. Я хотів би сказати, що виникає стійке враження, що у багатьох законопроектах є подвійне дно, є подвійний смисл, подвійний сенс.

Шановні колеги, закликаю вас чіткіше виписувати законопроекти, особливо ті, які стосуються змін до Конституції, щоб розсіювати будь-які сумніви. А підхід до цього дуже простий: робити так, як робили увесь час під час президентства Петра Порошенка. По-перше, треба обов'язково спрямовувати законопроект, особливо, який стосується змін до Конституції, до Венеціанської комісії. По-друге, слід проводити широке громадське обговорення – з експертами, з громадськістю, з фахівцями і пояснювати, що робиться, щоб помилок, особливо стратегічних, які зашкодять державі, допущено не було.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До слова запрошується Яценко Антон Володимирович, позафракційний.

ЯЦЕНКО А.В. Шановні колеги! Я, наприклад, не проти, щоб були уповноважені Верховної Ради. Але незрозуміло, в Конституції не виписано їхній функціонал, що вони робитимуть.

Також дуже цікаво і хотілося б побачити, що ми ще внесли до Конституції якісь зміни про опозицію. І найкращий контроль – це саме опозиція, а не якісь такі незрозумілі посади.

Крім того, дуже хотілося б зрозуміти, наскільки ці уповноважені будуть забезпечуватися Верховною Радою? У них має бути апарат, приміщення, бюджетне фінансування. Скільки це буде коштувати державному бюджету?

І ще нагадаю, що в нас є контрольні функції комітетів Верховної Ради, які також ніхто не відміняв, тому можна було б внести зміни і про контрольні функції комітетів і так само закріпити певні комітети за опозицією і таке інше. Тобто хотілося б все-таки, щоб ми мали якийсь комплексний підхід до вирішення проблеми парламентського контролю. А просто записати «уповноважені»!.. Гаразд, ми зараз проголосуємо. Але що потім? Який їх потенціал, який їх функціонал, які повноваження, яка відповідальність за те, що хтось перешкоджає їх діяльності і таке інше? Чи можуть бути народні депутати уповноваженими, чи не можуть? І навпаки.

Тобто хотілося б, щоб був нормальний системний підхід. І є прохання до пана спікера розглянути можливість утворити робочу групу з цього питання, залучити до неї представників різних депутатських груп і фракцій, просто позафракційних народних депутатів.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Сухову Олександровичу Сергійовичу, позафракційному.

СУХОВ О.С., член Комітету Верховної Ради України з питань транспорту та інфраструктури (одномандатний виборчий округ № 107, Луганська область, самовисуванець). Одномандатний виборчий округ № 107, Луганщина. Прошу передати слово Сергію Вельможному.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ввімкніть мікрофон Сергія Вельможного, будь ласка.

ВЕЛЬМОЖНИЙ С.А., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (одномандатний виборчий округ № 112, Луганська область, самовисуванець). Дякую Олександрові Сухову за надане слово. Луганщина, одномандатний виборчий округ № 112. Команда Шахова і ми, народні депутати з Луганщини, підтримуємо цей законопроект.

З приводу того, що необхідний парламентський контроль за дотриманням Конституції України, законів України на тому окрузі, де нам надали довіру. Якщо ми подивимося, які законопроекти будемо голосувати наступні, то побачимо серед них законопроект про перехід на пропорційну систему виборів. І після цього вже, я думаю, мало буде представників, народних депутатів, обранців у окрузі. І таким чином, я вважаю (це моя суб'єктивна думка), буде відсутній контроль з боку народного депутата, якого обирали, якому надали довіру, який на даний час може проконтролювати виконання законів. І надалі це буде відповідальністю тих представників Верховної Ради, які будуть контролювати дотримання законів, які ми будемо приймати.

Ми будемо підтримувати цей законопроект і голосувати за нього. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Сушко Павло Миколайович, фракція політичної партії «Слуга народу».

СУШКО П.М., член Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Прошу передати слово Ірині Венедіктовій.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ірина Венедіктова, фракція «Слуга народу».

ВЕНЕДІКТОВА І.В., голова Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»). Колеги, дуже дякую за слово. Насправді, сьогодні ми розглядаємо дуже важливі

зміни до Конституції. Ці зміни назріли, і їх треба приймати, бо ми пам'ятаємо, що Конституція – це соціальний договір із суспільством.

Коли ми слухаємо наших парламентаріїв сьогодні в сесійній залі, то спершу вони кажуть про те, що їх дуже обмежують в правах. Але буквально через 5 хвилин вони, навпаки, кажуть, що права занадто незрозумілі, розширені і таке інше. Тому прошу бути послідовними все-таки. Якщо ми кажемо, що хочемо розвивати парламентаризм, якщо ми хочемо, дійсно, залучати до цього і народні ініціативи, то треба розуміти, що ми як представники всіх політичних сил обстоюємо позицію, що людина є найвищою цінністю в державі. Якщо це так, то давайте робити ті речі, які, дійсно, від нас вимагає суспільство.

З'явлення уповноважених від Верховної Ради, по-перше, дійсно, розширює наші можливості, в тому числі і для парламентського контролю, і для підтримки нашого виборця. Тому залякувати народних депутатів, які знаходяться в цій залі, як ви кажете, несистемними змінами немає сенсу. Конституцію не треба роздувати регламентними нормами. Конституція – це наша біблія, це базові принципи, за якими ми живемо. А вже надалі в нашій законодавчій діяльності ми можемо пропонувати, і ви також можете пропонувати законопроекти, якими будуть врегульовуватися ці правовідносини.

Дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, я пропоную завершити обговорення. І для заключного слова запрошується народний депутат України, представник Президента України у Конституційному Суді України Веніславський Федір Володимирович.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую. Шановні народні депутати! Мені трошки дивно як фахівцю в галузі права чути більшість зауважень стосовно законопроекту, який ми зараз розглядаємо, щодо включення до порядку денного.

Хочу повернутися в ретроспективному аспекті до 1996 року. Нагадую, що 28 червня 1996 року було ухвалено Конституцію України. У статті 101 Конституції України міститься дуже чітка і однозначна норма: «парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини».

Стаття 85 Конституції України, яка закріплює повноваження Верховної Ради, містить пункт 17, в якому вказано, що до повноважень Верховної Ради належить призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і заслуховування щорічних та позачергових доповідей Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Нагадую, це відбулося 28 червня 1996 року. Лише 23 грудня 1997 року, тобто через півтора року, Верховна Рада України спромоглася ухвалити закон, який регламентував, в якому порядку буде призначатися Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, які вимоги висуваються до нього, якою є сфера його повноважень, що є актами реагування Уповноваженого, якою є юридична сила цих актів, які юридичні наслідки це має тощо. І нікого не зупиняло те, що в Конституцію було внесено норму, яка лише через півтора року отримала законодавче регулювання. Ми ж сьогодні розглядаємо питання про включення до порядку денного і направлення до Конституційного Суду України.

У нас є тривалий проміжок часу до того моменту, коли цей законопроект, що був визначений Президентом Зеленським як невідкладний, буде розглянуто і остаточно схвалено 300 голосами народних депутатів України або більше, для того щоб ми мали змогу запропонувати прийнятну для всіх нас модель формування інституту уповноважених Верховної Ради України, визначити критерії, які висуваються до кандидатів на ці посади, коло їх повноважень тощо. Але те, що уповноважені Верховної Ради України з прав людини, які здійснюють саме парламентський контроль в окремих сферах, потрібні, ні в кого не викликає сумнівів.

І на останок хочу сказати, що жодна норма Конституції, яка передбачає спеціальні інститути парламентського контролю, а саме комітети, тимчасові спеціальні та слідчі комісії, не скасовується. Тому говорити про те, що парламентський контроль зазнає якихось вразливих порушень немає жодних підстав.

Закликаю підтримати внесення цього законопроекту...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте 10 секунд.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Закликаю народних депутатів України підтримати внесення цього законопроекту до порядку денного та

направлення його до Конституційного Суду для отримання висновку на предмет відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу (*Оплески*).

Для заключного слова запрошується заступник голови Комітету з питань правової політики Ольга Володимирівна Совгіря.

СОВГИРЯ О.В. Шановні колеги! Ми закликаємо не монополізувати парламентський контроль за народними депутатами, комітетами чи тимчасовими спеціальними комісіями, а згадати, що згідно зі статтею 98 Конституції України парламентський контроль за надходженням коштів до державного бюджету та їх використанням здійснює Рахункова палата. Відповідно до статті 113 Конституції України Кабінет Міністрів підконтрольний Верховній Раді України.

Парламентський контроль – це дуже багатогранна функція Верховної Ради України, тому давайте регулювати цю функцію відповідно до провідних світових тенденцій парламентаризму.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні народні депутати! Переходимо до прийняття рішення.

Відповідно до статті 146 Регламенту Верховної Ради України ставиться на голосування для прийняття в цілому проект Постанови «Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статті 85 та 101 Конституції України (щодо уповноважених Верховної Ради України) і про його направлення до Конституційного Суду України» ([№ 1016/П](#)).

Прошу підтримати та голосувати.

«За» – 298.

Рішення прийнято.

Постанову прийнято в цілому.

Проголосували за – 298, проти – 42, утрималися – 18.

Покажіть по фракціях і групах, будь ласка.

«Слуга народу» – 242, «Опозиційна платформа – За життя» – 21, «Європейська солідарність» – 0, «Батьківщина» – 17, «За майбутнє» – 2, «Голос» – 0, позафракційні – 16. Дякую, колеги.

Пропоную переходити до наступного питання порядку денного.

Шановні народні депутати, на ваш розгляд пропонується проект Закону «Про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи)» ([№ 1017](#)). Згідно з вимогами частини першої статті 146 Регламенту питання розглядається за процедурою повного обговорення.

Слово для доповіді надається народному депутату України, представнику Президента України в Конституційному Суді України Федору Володимировичу Веніславському (*Оплески*).

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Шановна президіє! Шановні народні депутати! Законопроект № 1017, назву якого щойно було озвучено, стосується внесення змін до двох статей Конституції України. Стаття 76 Конституції України в чинній редакції передбачає, що конституційний склад Верховної Ради України – 450 народних депутатів України.

Президентом пропонується внести зміни до цієї частини статті 76 Конституції і закріпити скорочену кількість народних депутатів, яка має працювати в парламенті. Йдеться про 300 народних депутатів.

Необхідність скорочення кількісного складу народних депутатів України обумовлена кількома важливими чинниками. По-перше, якщо вийти на вулицю і запитати у громадян України, чи згодні вони з тим, що 450 народних депутатів це занадто багато, ми почуємо у 90 відсотках випадків, а можливо навіть у 100, що 450 народних депутатів України – це забагато.

По-друге, треба мати на увазі, що у 1996 році, коли була закріплена норма Конституції, про яку зараз ідеться, про кількісний склад народних депутатів України, кількість населення України становила більше 50 мільйонів – 52 мільйони. На сьогодні, навіть за найоптимістичнішими даними, кількість населення України суттєво скоротилася. Тому пропорційне представництво відповідно до кількості

громадян України, які уповноважують певного народного депутата на представництво їхніх інтересів, також має бути скорочено.

Окрім цього, зі статті 76 Конституції України пропонується вилучити положення про те, що вибори народних депутатів України відбуваються на певних конституційних засадах – на засадах вільного, загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Але закликаю всіх уникати спекуляцій з цього приводу, тому що йдеться виключно про економію конституційного тексту. Річ у тім... *(Шум у залі)*. Річ у тім, шановні народні депутати, що конституційні принципи, які були перераховані в статті 76, закріплено в статті 71 Конституції України.

Дві статті Конституції, причому, звертаю вашу увагу, стаття 71 Конституції України належить до розділу III, який має підвищений рівень правового захисту, тобто належить до засад конституційного ладу України. У статті 71 зазначено, що вибори є вільними, відбуваються на засадах загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Іншими словами, дублювати таку ж норму через дві статті Конституції немає жодного сенсу.

Окрім цього, в статті 76 Конституції України закріплено ще одну важливу вимогу до майбутніх народних депутатів, що однією з умов обрання народним депутатом України є наявність такої кваліфікаційної вимоги як володіння українською мовою. У статті 10 Конституції України, яка також належить до засад конституційного ладу, про що неодноразово зазначав у своїх рішеннях Конституційний Суд України, прямо закріплено, що державною мовою є українська мова. Відповідно вимога до представників українського народу у Верховній Раді щодо володіння державною мовою є обов'язком, який має виконувати кожен, хто бажає стати народним депутатом України. Тому Президент Зеленський в своєму законопроекті акцентував особливу увагу на тому, що одним із ключових моментів для майбутнього народного депутата є обов'язкове володіння українською мовою. Це щодо статті 76.

Стаття 77 Конституції України зазнала лише однієї зміни. У статті 77 закріплено, що Верховна Рада України обирається за пропорційною виборчою системою. Навіщо це зроблено? Для того, щоб уникнути можливих спекуляцій щодо підлаштування типу виборчої системи

під формування того складу парламенту, який бажано було б отримати певним політичним силам.

За історію незалежності України ми неодноразово спостерігали випадки, коли тип виборчої системи... До речі, Конституційний Суд України сказав, що тип виборчої системи – це питання політичної доцільності, але його треба розглядати в контексті інших норм Конституції, інших положень.

Закріплення на рівні Конституції пропорційного типу виборчої системи унеможливить будь-які майбутні спекуляції щодо штучного формування потрібного складу парламенту на угоду певним політичним силам. Тепер для того, щоб змінити пропорційну виборчу систему на будь-яку іншу потрібна буде ревізія Конституції. А це, звичайно, буде неможливо з огляду на ситуативні політичні інтереси.

Щодо конкретного типу пропорційної виборчої системи, це буде питання законодавчого регулювання. Тобто в Законі України «Про вибори народних депутатів України» або у Виборчому кодексі буде прямо передбачено, який саме тип пропорційної виборчої системи необхідно застосовувати для виборів народних депутатів України.

Тому закликаю вас підтримати законопроект № 1017, внесений Президентом України Володимиром Зеленським як невідкладний, для внесення до порядку денного і направлення до Конституційного Суду України для отримання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую (*Оплески*).

Шановні колеги, є запитання до доповідача? Записуйтеся, будь ласка.

Лубінець Дмитро Валерійович, депутатська група «За майбутнє».

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Шановний колего! У мене запитання просте: чому 300? Це 300 спартанців, чи у вас якісь інші асоціації? Ви у своєму виступі сказали, що коли вийдете на вулицю і запитаєте у людей, то вони скажуть, що 450 – це багато. Ви вийдіть на вулицю і запитайте, вам скажуть: 50 – це багато. Так давайте скорочувати, а може взагалі парламент скоротимо, навіщо він тут треба. Це вам скаже на вулиці чимало людей. Тому давайте виходити з того, що повинен

функціонувати законодавчий орган. А кількість народних депутатів розраховується залежно від кількості населення. І це дійсно так. Я, наприклад, знаю, що в Польщі близько 500 депутатів. У нас приблизно те саме, але ви скорочуєте до 300. Це перше.

І друге. Якщо ви кажете про пропорційну систему, то чому в змінах до Конституції прямо не пишете, як ви обіцяли в передвиборчих обіцянках: «пропорційна система...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Додайте 10 секунд, будь ласка.

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дякую. Чому тоді в Конституції не прописати: «пропорційна система з відкритими списками»? А ви закладаєте просто пропорційну, яку, вибачте, можна...

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за ваше запитання.

Щодо кількісного складу народних депутатів України. Цей кількісний склад – 300 народних депутатів – взято, звичайно, не невідомо звідки. Було враховано волю українського народу, що була висловлена на всеукраїнському референдумі, де народ, зокрема, прямо сказав, що кількість народних депутатів має бути 300. Друга причина – це приведення кількості народних депутатів у відповідність до кількості населення, кількості народу, про що я вже казав.

Окрім того, зменшення кількості народних депутатів України призведе до суттєвої економії бюджетних коштів на оплату праці народних депутатів України.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Величкович Микола Романович, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

ВЕЛИЧКОВИЧ М.Р., член Комітету Верховної Ради України з питань транспорту та інфраструктури (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Прошу передати слово Руслану Князевичу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Увімкніть мікрофон Руслана Князевича, будь ласка.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Дуже дякую, пане Голово.

Шановний доповідачу! Хочу сказати вам, що ваша економія може призвести до непередбачуваних наслідків. Ми вчора з вами дискутували, і сьогодні я продовжу цю дискусію. Дивіться, в розділі XV «Перехідні положення», я не знаю, чи всі народні депутати дочитали, написана дуже цікава річ, що ця Верховна Рада продовжує виконувати свої повноваження тільки до моменту, коли відбудуться вибори народних депутатів України.

Ви зекономили на видах виборів, і не вказали, що у нас є чотири види виборів народних депутатів України: чергові, позачергові, повторні і проміжні. Якщо читати і тлумачити розширено, то будь-яке проведення проміжних виборів в одномандатному окрузі – це теж вибори народних депутатів України. А отже, будуть сумнівними надалі легітимність і повноваження цього парламенту. Чи в цьому була мета законопроекту?

Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Я думаю, жодного сумніву в легітимності цього парламенту не буде, тому що доки працюватиме Верховна Рада дев'ятого скликання, буде діяти стара виборча система, за якою, зокрема, й ті проміжні вибори, про які ви говорили, будуть приведені у відповідності до чинного законодавства.

Щодо розділу XV «Перехідні положення», про який ви говорили, хочу зазначити, що є загальна норма Конституції, в якій йдеться про те, що повноваження народних депутатів України припиняються в день відкриття першої сесії новообраної Верховної Ради. У «Перехідних положеннях» йдеться виключно про те, що будь-яка наступна Верховна Рада буде обрана вже за новими правилами.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Яценко Антон Володимирович, позафракційний.

ЯЦЕНКО А.В. Шановний доповідачу! У мене дуже просте запитання. Від партії «Слуга народу», яку ви представляєте сьогодні, пройшло 130, якщо я не помиляюся, мажоритарників, які давали якісь обіцянки, що будуть працювати на округах, розвивати їх і так далі.

Не пройшло, як кажуть, і півроку, як внесли законопроект про відміну мажоритарної системи. Але мажоритарна система є не лише в Україні, вона є, наприклад, у Франції, частково вона є в Сполучених Штатах Америки і багатьох інших країнах.

У мене до вас запитання: чому вас приваблює саме пропорційна виборча система з закритими списками? У чому, вибачте, для виборців «замануха» має бути?

Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за ваше запитання.

Жодної «заманухи» у нашому законопроекті немає і бути не може, це по-перше.

По-друге, говорити про пропорційну виборчу систему із закритими списками жодних правових підстав у вас також немає, оскільки в Законі України «Про вибори народних депутатів України» або у Виборчому кодексі буде передбачена пропорційна виборча система з відкритими списками.

Щодо мажоритарної виборчої системи, ви абсолютно праві: в багатьох демократичних країнах західного світу діє мажоритарна виборча система. Але практика проведення українських виборів свідчить про те, що 99 періодів виборів за мажоритарними виборчими системами відбувалися з грубим порушенням виборчого законодавства, а саме у формі підкупу виборців різноманітними способами. Тому, шановні... *(Шум у залі)*. Я маю на увазі, до останніх виборів, які є екстраординарними, тому що на них політична сила, яка була представлена насамперед партією «Слуги народу», показала, що навіть гречка не завжди працює. Але це був виняток із загального правила. Загальне правило, на превеликий жаль, таке, що гречка дуже часто відігравала визначальну роль під час визначення результатів волевиявлення виборців у мажоритарних округах.

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **СТЕФАНЧУК Р.О.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу. Сідайте, будь ласка.

Шановні колеги! Слово для співдоповіді надається заступнику голови Комітету з питань правової політики Ользі Володимирівні Совгирі. Будь ласка, Ольго Володимирівно.

СОВГИРЯ О.В. Шановні колеги! Комітет Верховної Ради України з питань правової політики за дорученням Голови Верховної Ради України від 30 серпня 2019 року на своєму засіданні 2 вересня 2019 року (протокол № 2) розглянув поданий Президентом як невідкладний законопроект «Про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи)» (№ 1017 від 29 серпня 2019 року).

Проаналізувавши законопроект на відповідність статтям 145 та 146 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики рекомендує Верховній Раді України поданий Президентом як невідкладний законопроект «Про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи)» від 29 серпня 2019 року включити до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання та направити до Конституційного Суду України для одержання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Додаючи відповідні матеріали, просимо розглянути.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ольго Володимирівно.

Чи будуть питання до співдоповідача? Будуть. Будь ласка, прошу записатися по фракціях. Дякую.

Народний депутате Яценко, прошу.

ЯЦЕНКО А.В. Шановна доповідач! У мене до вас і до попереднього оратора дуже просте питання. От казали, що депутати-мажоритарники гречкосії і так далі, а наскільки мені відомо, ОБСЄ сказало, що все добре, що у нас в Україні кримінальна відповідальність за підкуп і таких серйозних порушень не було.

І друге. Чи не вважаєте ви, що питання про те, як голосувати, скільки має бути депутатів і за якою виборчою системою це робити потрібно винести на референдум, а не «з коліна» вносити законопроект під якусь конкретну політичну ситуацію? Давайте це питання

винесемо на референдум і запитаємо людей, яка політична система їм подобається: мажоритарна, відкриті списки, закриті списки. Скільки народних депутатів має бути і так далі. Просто дуже дивує такий підхід, галопом, як кажуть. Треба поважати людей, які також мають свою думку і обирали мажоритарників.

Дякую.

СОВГИРЯ О.В. Дякую за запитання. Щодо першого запитання. Я не можу висловлювати свою особисту думку щодо порушень, є офіційна позиція Центральної виборчої комісії, яка встановила підсумки голосування на виборах народних депутатів України, зокрема і в одномандатних виборчих округах.

Щодо другого запитання стосовно можливості винесення цього питання на всеукраїнський референдум. Якщо буде відповідна ініціатива стосовно проведення такого референдуму, я думаю, що це питання може бути предметом всеукраїнського референдуму. Але поки є законопроект про внесення змін до Конституції в цій частині, ми повинні його розглядати, і комітет рекомендує направити його до Конституційного Суду України для отримання відповідного висновку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ольго Володимирівно.

Будь ласка, народний депутате Цимбалюк, фракція «Батьківщина».

ЦИМБАЛЮК М.М. Фракція «Батьківщина». Вельмишановна президіє! Шановна доповідач! У мене запитання по суті. Коли ми кажемо про європейську практику, то в сусідній Угорщині один депутат, як кажуть, представляє 48 тисяч виборців, в сусідній Польщі – більше 80-ти. У нас деє приблизно 93 тисячі виборців на одного депутата.

Але коли ми наділяємо народ правом законодавчої ініціативи, то, можливо, і депутатів треба менше 300? Але питання в іншому. У проекті написано, що депутат має володіти державною мовою. Як ви передбачаєте іспити для кандидатів у депутати? Яким чином будуть це перевіряти?

Дякую.

СОВГИРЯ О.В. Дякую за запитання.

Щодо цензу володіння державною мовою. Механізм перевірки відповідності кандидата цьому цензу може бути аналогічним до того, що встановлений Законом України «Про громадянство України» при поданні кандидатом в громадяни України, особою, яка бажає бути прийнятою до громадянства України, відповідних документів, коли проводиться відповідний іспит на знання мови.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ольго Володимирівно. Сідайте, будь ласка.

Шановні депутати! Переходимо до обговорення. Прошу записатися на виступи від депутатських фракцій і груп, будь ласка.

Дякую.

Запрошую народного депутата Устінову від фракції «Голос». Будь ласка.

УСТІНОВА О.Ю., член Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»). Дякую. Передаю слово Ярославу Юрчишину.

ЮРЧИШИН Я.Р. Шановні колеги! Шановні виборці! Пригадую, у дитинстві, коли моя бабуся пекла пиріжки, вона вчила не їсти їх завчасно, поки вони ще гарячі, з печі. Потрібно, щоб вони охололи, інакше буде шкода для здоров'я.

На жаль, сьогоднішня процедура прийняття не до кінця готових змін до Конституції нагадує цей процес – намагання впихнути народу України і Українській державі оці пиріжки гарячі, щойно з печі, які не охололи, не могли пройти жодного логічного обговорення, та ще й місцями напхані мухами замість родзинок.

По-перше, це проблема скороченої процедури. Насправді, ми не мали змоги нормально оцінити законодавчі ініціативи, і навіть наш профільний комітет антикорупційний, зібравшись і давши свої висновки... Ці висновки не були враховані щодо жодного із законопроектів головним профільним комітетом. Це проблема. Навіщо нам комітети, якщо вони не виконують свої функції? Водночас у даній ініціативі ми як фракція «Голос» готові підтримати скорочення кількості народних депутатів.

Дискутувати можна щодо кількості, але насправді ми навіть подали відповідну пропозицію Президенту України – внести зміни до Конституції в розрізі реформи парламентаризму у вигляді цілісного концепту. Не вирвані з контексту частини, а, власне, цілісний концепт.

На жаль, був обраний трошки інший шлях. Ми, можливо, і проголосували б за скорочення кількості народних депутатів до трьохсот, хоча в пояснювальній записці немає жодного пояснення, чому була обрана саме така кількість, але тут є нюанси, власне, в самому законопроекті, що вказує на те, що він готувався поспіхом.

Наприклад, сьогодні говорили про те, що введення пропорційної системи виборів – це запобігання корупції. Хочу нагадати, що в історії України була пропорційна система виборів, закрита, коли місця в списку партій купувалися не дешевше, ніж купувалися округи. Тому в даному випадку, якщо вводити таку норму, то варто було б прописати «відкрита партійна система» і дати нашим громадянам змогу не лише голосувати за партії, а й визначати, кого саме в партії вони підтримують. Зрештою, це є у Виборчому кодексі.

Далі наплутано, вилучено одне слово, що обраним може бути депутат... не може бути депутат, і є певні обмеження. Тобто якщо раніше балотуватися не міг кандидат, який не відповідає певним критеріям, то зараз фактично балотуватися, якщо читати дослівно, може будь-хто, а вже коли він стане депутатом, з нього будуть знімати повноваження.

Власне, ми подали пропозиції Президенту, ми сподівалися, що «пиріжок», тобто пропозиція, буде готова до вживання. Зараз це – субпродукт, і тому підтримати цю пропозицію ми не можемо, але саму логіку скорочення кількості депутатів фракція «Голос» підтримує.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую (*Оплески*).

Запрошую народного депутата Гузя від групи «За майбутнє». Будь ласка.

ГУЗЬ І.В., заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування (одномандатний виборчий округ № 19, Волинська область, самовисуванець). Доброго дня, шановні друзі! Нас дивляться, я сподіваюся, і подивляться мільйони людей, і це обговорення стосується їх.

Зараз ми потрапляємо в якийсь анекдот, шановні друзі, всі присутні тут. П'ять років під стінами парламенту громадськість, наші міжнародні партнери кричали в один голос: «Дайте відкриті списки!» Всі це чули.

Парламент минулого скликання декілька років не міг «народити», але за останній рік через чотири тисячі поправок, через масу дискусій нарешті прийняв закон про відкриті списки. Він прийнятий, до нього можна вносити якісь там поправки і так далі. Він лежить на підписі у Президента. Очевидно, суспільство було готове до відкритих списків. Очевидно, що Президент мав би підписати його або бути тут сьогодні і сказати нам: «Шановні депутати дев'ятого скликання, у мене є зауваження, у мене є інше бачення» і так далі.

Що ми бачимо сьогодні? Дається папірець, де написано: пропорційна система, крапка. Що далі? Це закриті списки, це система 2006-2007 років? Я нагадаю виборцям, що у 2006-2007 роках не було округів, погана мажоритарка. Були тільки партійні списки, де керівник партії брав собі коханку, конюха, водія і так далі, і набирав отакий список депутатів, які не мали жодного відношення до конкретного регіону. Мені 37 років і останні 17 я обираюся депутатом виключно в округах, один раз – в міську, двічі – в обласну, тепер – у Верховну Раду. Я завжди, особисто я, і тут багато серед вас таких... Врешті-решт, партія «Слуга народу» отримала більше мандатів за мажоритаркою. Я не агітую зберегти мажоритарку, ні, це рудимент. Але «Слуга народу» має сказати: пропорційна система за відкритими списками.

Вчора я прочитав інтерв'ю одного із заступників голів вашої найбільшої фракції, коаліції, який сказав: «Відкриті списки – це для Нідерландів». Друзі, давайте розберемося! Я читав програму партії «Слуга народу», я не побачив там інформації про закриту пропорційну систему. Тому я би хотів, щоб Президент України або керівництво вашої монобільшості чітко зараз сказало: що за цією крапкою після слів «пропорційна система» – ви якийсь закон будете пропонувати, чи ви і Президент готові підписати закон про відкриті списки?

Застерігаю українців і присутніх тут людей: не можна приймати закон про закриті списки. Я впевнений, якщо це відбудеться, ніхто не перекриє ці ряди, і буде перше блокування цієї трибуни.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Єдине, одразу хочу зауважити шановному виступаючому, що Виборчий кодекс, про який ми так довго говорили, надійшов до Офісу Президента з Верховної Ради підписаним з усіма порушеннями строків – лише 27 серпня цього року. І обов'язково Президент України у відведений йому строк визначиться щодо того, як вчинити з Виборчим кодексом. Але позиція Президента України Володимира Зеленського однозначна – ми завжди були прихильниками відкритої виборчої системи з відкритими списками.

Дякую (*Оплески*).

Веде засідання Голова Верховної Ради України
РАЗУМКОВ Д.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні народні депутати! Слово надається Соболеву Сергію Владиславовичу.

Івченко, фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».

ІВЧЕНКО В.Є., член Комітету Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Фракція «Батьківщина». Шановні колеги! Я не буду вам розповідати про «економію Конституції», але скажу, що «Батьківщина» вважає виправданим зменшення кількості народних депутатів.

У 1991 році, коли ми проголошували незалежність, нас було 52 мільйони, ви про це говорили. Зараз в Україні постійно проживає трохи більше 30. Тому, звичайно, сьогодні і люди, і ті, хто за нас голосували, і ми як парламентарі вважаємо, що зменшення кількості народних депутатів – це виправданий крок.

Зміна виборчої системи – це теж вірно. «Батьківщина» завжди говорила, що ми маємо перейти до пропорційної системи з відкритими виборчими списками. І, колеги, повірте, для нас головне не зменшення кількості народних депутатів, а все-таки їх якість. Їх якість повинна з кожним скликанням зростати: мають приходити лідери громадської думки, мають приходити люди, які фахово розбираються в певних галузях, в законопроектах. Мають приходити люди, які можуть захищати відповідні напрями і презентувати відповідні зміни.

Колеги, але мушу визнати, європейський досвід свідчить про інше. Мої колеги вже говорили про Угорщину – там 48 тисяч осіб представляє один депутат. В Польщі 560 депутатів, правда там дві палати. У Німеччині 81 мільйон населення, але там 699 депутатів. Румунія – один депутат на 58 тисяч осіб. У нас, колеги, буде збільшено народовладдя, тобто спостерігатиметься недоступність тих представників, яких люди обирають.

«Батьківщина» не буде голосувати за законопроект за основу і в цілому. У першому читанні ми підтримаємо, якщо ви не внесете Виборчий кодекс. Він так і не підписаний колишнім Головою Верховної Ради. Ми маємо побачити, що це буде пропорційна система з відкритими виборчими списками.

І наостанок. Все-таки, колеги, якість – це головне. Звичайно, цей законопроект не має жодного економічного зиску, але ми підтримуємо його в першому читанні і вважаємо виваженими рішення і щодо зменшення кількості народних депутатів, і щодо скасування мажоритарки, на чому постійно наголошували. Але наразі вона існує, і не зрозуміло, чи новий Виборчий кодекс, який ви внесете, буде без мажоритарки. А потім давайте дискутувати, яким чином ми дамо новим молодим людям, які можуть започатковувати певні зміни, говорити про певні напрями, змогу зайти у ті пропорційні виборчі списки. Щоб не було так, як думають наші люди, що у пропорційних виборчих списках лише водії, секретарі лідера фракції або інший обслуговуючий персонал. Там мають бути лідери.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую (*Оплески*).

Слово надається Нестору Івановичу Шуфричу, фракція «Опозиційна платформа – За життя».

ШУФРИЧ Н.І., голова Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Опозиційна платформа – За життя»). Дякую, шановний головуючий. Шановні колеги! Безумовно, дуже цікава пропозиція, і я пропоную відкрити дискусію навколо запропонованих Президентом України змін до Конституції.

По-перше, наша фракція вносить альтернативний законопроект. Ми сподіваємося, що ви нас підтримаєте. А саме: у статті 76 після

слів... (*Шум у залі*). Я вибачаюся, може пану Парубію надамо слово, щоб він міг виступити...

Дякую, пане Андрію. Я вам не заважаю? Дякую. Трішечки потерпіть, будь ласка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, давайте дотримуватися порядку в залі.

ШУФРИЧ Н.І. Я прошу потім повернути мені цей час.

Отже, у статті 76 після слів «володіє державною мовою» додати наступні слова: «і не має громадянства (підданства) іншої держави і держав» (*Оплески*). Ну, ви пам'ятаєте історію: «у мене не два громадянства, а три, поєтому на мене это не распространяется».

Наступне, щодо списків. Ми відчули вашу біль і пропонуємо в статті 77 наступну редакцію: «Верховна Рада України обирається за пропорційною виборчою системою з відкритими виборчими списками», і щоб це було в тексті Конституції (*Оплески*). Я бачу, мажоритарники радіють. Я дуже радий, я вірю у вашу щирість.

І останнє. Де ж логіка? Я хотів, на жаль, не встиг запитати, де логіка у нормі про 300 народних депутатів України? Колега, який виступав переді мною, каже: нас стало менше. Так ми за чотири роки маємо зробити так, щоб нас стало більше. Тому що повернулися люди, просили українське громадянство – саме так відбувалося у фільмі «Слуга народу 3». До цього ми маємо йти. І ми можемо зробити так, щоб українців було більше.

Тому, шукаючи логіку, ми не можемо погодитися з числом 300. Якщо ми змінюємо виборчу систему на пропорційну з відкритими списками, то логічно, що нам не потрібні відповідні місця для мажоритарників. І ми пропонуємо кількість – 225 народних депутатів. Стадіон, так стадіон.

Що це нам дасть? Це нам, до речі, дасть суттєву економію бюджетних коштів, приблизно півмільярда гривень, вже порахували. Потрібно буде щось витратити на переобладнання залу, буде 225 місць з такими проєкційними моніторами в стилі діджиталізації. Ми ж рухаємося в цьому...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте домоворити.

ШУФРИЧ Н.І. Дякую. Тому наша фракція відкриває дискусію і пропонує, я ще раз фіксую, 225 народних депутатів України, пропорційні списки відкриті, щоб кожен міг у себе в регіоні розуміти, за кого голосує. І, безумовно, ми не маємо допустити кандидатів у народні депутати, які мають інше, ніж українське громадянство. Оце буде по справжньому, оце будуть реальні зміни.

Дякую за увагу (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Луценко Ірина Степанівна, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

Андрій Володимирович Парубій, фракція «Європейська солідарність».

ПАРУБІЙ А.В., член Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановний пане Голово! Шановні народні депутати, українці! Мій виступ насамперед про політичну відповідальність. Ви знаєте, не так давно, кілька годин тому, багато виступаючих з цієї трибуни говорило: ми обіцяли дати недоторканність, давайте проголосуємо, і ми проголосували. Сьогодні постає те саме питання. Напередодні виборів більшість політичних сил і найбільша політична сила в Україні виступали за систему з регіональними відкритими списками.

У тексті, який нам роздано, зазначено: «Верховна Рада України обирається за пропорційною виборчою системою». Я розумію всю необхідність економити місце в Конституції, але для трьох слів можна було знайти місце, через кому: «з регіональними відкритими списками». Три слова потрібно додати, щоб ваші обіцянки відповідали тому, що відбувається сьогодні в залі, бо це не вперше.

Я нагадаю, що першим законопроектом, який вніс Президент України Зеленський, був законопроект про закриті партійні списки, і, на превелике щастя, попередня Верховна Рада України його не підтримала. Сьогодні на підписі у Президента лежить Виборчий кодекс з відкритими регіональними списками. Так само, як і закон про тимчасові слідчі комісії, закон про «Пласт», який не підписується вже

десять днів і місяців. Пластуни є у всіх фракціях. Це нормально? Підписання закону це не право Президента, це його обов'язок, який він сьогодні не виконує. Так само як Президент України не має права давати доручення Верховній Раді України, як це було на останній нараді. Верховна Рада України – це не підрозділ Офісу Президента. З таким ставленням до Верховної Ради України кількість депутатів можна скоротити до двох, ще й написати в Конституції поіменно: «Зеленський, Богдан». Бо за таких умов парламент не має жодного значення в системі прийняття рішень.

Отже, дві речі необхідно зробити. Перша – Президент України має підписати Виборчий кодекс з відкритими списками. Друга – відкликати даний проект і додати до нього три слова: «з регіональними відкритими списками». Тоді ми зможемо голосувати, і тоді це відповідатиме тим виборчим обіцянкам, з якими ми йшли на вибори. А поки це обман і лукавство.

Дякую вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається Семінському Олегу Валерійовичу.

Кальченку Сергію Віталійовичу, фракція політична партія «Слуга народу».

КАЛЬЧЕНКО С.В. Шановна президіє! Шановні народні депутати! Шановні колеги! Я дуже люблю продовжувати тему, про яку говорив попередній виступаючий, особливо коли це не стосується безпосередньо предмету обговорення. Стосовно спадщини, яку отримав Президент Зеленський, там є ще один закон, який був проголошений Верховною Радою кілька років тому і тоді ж направлений на підпис попередньому Президенту. До речі, суб'єктом права законодавчої ініціативи був Президент. Він був прийнятий в першому читанні та в цілому і так і залишився не підписаним. Тому Президенту Зеленському в спадщину дісталася ще й те, що не підписав попередній Президент.

А тепер стосовно питання, яке ми зараз обговорюємо, про внесення до порядку денного і звернення до Конституційного Суду. Оскільки кілька разів сьогодні згадувалася позиція Венеціанської комісії Ради Європи з тих чи інших питань, хотів би нагадати, що однією

з ідеологічних чи концептуальних засад, якою керується Венеціанська комісія, вона її сповідує, є стабільність виборчого законодавства. І особливо це стосується виборчої системи.

Традиційно в Україні ми спостерігаємо нестабільність виборчого законодавства. Якщо я не помиляюся, то лише та Верховна Рада, повноваження якої припинялися достроково, не встигала змінити закон про вибори. Через це вибори в 2007 році проводилися за тим же законом, як і шостого, а вибори в 2014 та 2019 роках – за законом, який приймався в 2011 році.

Хотів би нагадати, що вперше про пропорційну систему згадувалося в законі [№ 2222-IV](#), який був прийнятий 8 грудня 2004 року, де було сказано, що наступні вибори відбудуться за пропорційною системою. Тому новел тут ніяких немає. Це лише певною мірою повторення тієї історії, яка вже є в практиці конституційного законотворення в Україні.

Хочу також нагадати, що коли постало питання про зміну виборчої системи і влітку 2011 року раптом центр дискусії перемістився в Міністерство юстиції, а більше – на Банкову, і був прийнятий навіть законопроект, який оцінювала восени 2011 року Венеціанська комісія, вона сказала те, що не каже іншим: Україні потрібна пропорційна виборча система. Правда, потім сталося так, що у 2011 році у Раді сформувалася конституційна більшість і було прийнято рішення про повернення до змішаної пропорційно-мажоритарної системи.

Тому наступні вибори, безумовно, мають відбутися за пропорційною системою.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Прошу народних депутатів України записатися на виступи.

Шахов Сергій Володимирович, позафракційний. Немає Сергія Володимировича? Є.

ШАХОВ С.В. Шановний пане Голово! Шановні народні депутати! Шановний український народ! У цьому залі сидить як мінімум 50 відсотків депутатів-мажоритарників. Я, Сергій Шахов, обрався на Луганщині, в окрузі № 114. Саме там, де проходить лінія розмежування і кордон з Росією, саме там, де йде війна. З моєї команди також

обралися Сергій Вельможний, Олександр Сухов (за мажоритаркою), а також Олександр Лукашев.

Скажіть, будь ласка, що нам говорити людям, якщо сьогодні буде прийнято законопроект про скорочення і взагалі знищення мажоритарної системи, яка є у всьому світі? До кого сьогодні будуть стукати люди з шахти «Гірської», які сидять у шахті, під землею; з Рубіжного, де сьогодні немає тепла; з Чорткове – Мілове, де люди не можуть перейти через місток протяжністю 40 метрів; з Демино-Олександрівки та Благовіщенки, де всього-на-всього 6 кілометрів до лікарні, а треба їхати 70 кілометрів до Щастя? Люди з Щастя, які сьогодні можуть залишитися взагалі без мосту? Губернатор Луганщини тільки вішає медальки тим негідникам, які зайшли на крові Сергія Самарського, журналіста, в Сєверодонецьку.

Я звертаюся сьогодні до кожного з вас, до мажоритарників: подумайте, перш ніж голосувати, бо люди віддавали за вас свої голоси, за тих, хто йшов дворами, від дверей до дверей, і давав не просто обіцянки, а давав слово зробити щось для країни. Я звертаюся до вас як до людей, які прийшли для того, щоб щось змінити. Коли Президент Зеленський вніс законопроект, 450 аркушів дрібним шрифтом – вибори за закритими списками і зменшення прохідного бар'єру до 3 відсотків – його просто підставили.

Сьогодні вас також можуть підставити.

Команда Шахова буде голосувати за зменшення кількості народних депутатів в цьому залі, як сказав Нестор Шуфрич, 225 народних депутатів по всіх округах. Це дуже добре, але слід подумати про те, щоб в країні взагалі була мажоритарна система. Люди самі повинні обирати, дивлячись віч-на-віч кожному з вас в очі, тим народним депутатам, хто не тільки відчуває своєю шкірою як люди сьогодні голодують, бідують, а й розуміє тих, хто поїхав з країни, як мої батьки колись, Царство Небесне. Поїхали, і не приїхали. Батько приїхав в урні, спалений, з Москви, шахтар, коли затоплювалися шахти, коли діти залишалися самі по собі. Заходиш на цвинтар, а там одні «пасочки». Розумієте дітей, які залишилися без батьків, сиротами?

Тому ще раз закликаю кожного з народних депутатів, від кожної фракції: тисячу разів подумайте, перш ніж голосувати...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте завершити.

ШАХОВ С.В. ...за цей законопроект. Запрошую кожного з вас, і партійних, і обраних за мажоритарною системою, до Луганщини, як я запрошував всі ці 3 роки і уряд, і кожного народного депутата, приїхати і подивитися як живуть люди. Ями як могили, я не жартую. Шахтарі по 30 діб сидять у шахті! Коли вони до партії будуть стукатися, в офіси будуть стукатися... (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Сергію Володимировичу, регламент, регламент. Дякую.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Молодець! Молодець!

ГОЛОВУЮЧИЙ. Герасимов Артур Володимирович. Ні? Олексій Гончаренко, фракція «Європейська солідарність».

ГЕРАСИМОВ А.В. Прошу передати слово Олексію Гончаренку, «Європейська солідарність».

Дякую.

ГОНЧАРЕНКО О.О., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 137, Одеська область, самовисуванець). «Європейська солідарність», північ Одещини. Під час свого попереднього виступу я нарешті зрозумів, чому опозиція вся на гальорці. Спочатку думав, знаєте, за старими звичками: на шоу «95 кварталу» перші місця дорожчі, там сидять поважні люди, а десь позаду сидять не дуже поважні. Але виявилось, мета інша – щоб можна було перекричати будь-який виступ, який не подобається. Шановні колеги! Сьогодні ви влада, завтра, це життя, можете бути опозицією. Я б не зловживав цим правом на вашому місці. Тепер по суті.

Перше. Нам кажуть, давайте зробимо пропорційну систему. І для цього... Ну, тут був просто хіт і перл новий, це мем – для економії конституційного тексту. Що це таке, знає тільки пан Веніславський. Але, знаєте, давайте зкономимо конституційний текст. На підпис Президентові подано проголосований закон про пропорційну систему з відкритими списками. Навіщо вся ця «канитель»? Підпиши ручкою, одна секунда. Гарно, може навіть під час зйомок фільму чергового, оголоси, і все – в країні пропорційна система. Але ми чомусь йдемо іншим шляхом.

Друге. Триста депутатів, яка цікава новела. Слухайте, у мене інша пропозиція. А чому 300? Давайте зробимо 95, щоб був повний «Квартал 95» тут. Щоб це повністю відповідало духу і позиції Президента (*Оплески*). Чому 300? А чому 95? Може один? Я, до речі, підготував законопроект про 95. Хто хоче приєднатися, будь ласка, підпишіть, зробимо 95 депутатів. Але по суті, що нам кажуть? Що метою є економія державних грошей. Шановні колеги, є набагато простіший спосіб, аніж чекати ще чотири роки, щоб зменшилася кількість депутатів у парламенті для того, щоб зекономити гроші. Давайте зараз знизимо наші з вами зарплати. Сьогодні зарплата депутата – 28 тисяч, плюс депутатські – 35, разом 63 тисячі. А давайте зробимо, я вніс відповідний законопроект, прошу колег підтримати, дві мінімалки – 9500, і ми втричі зменшимо видатки на народних депутатів. І не треба чекати, не треба вигадувати, змінювати Конституцію під ваші «ідеальні» пропозиції.

Черговий приклад банального, дешевого популізму. Тільки червона кнопка. Тільки проти.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Яценко Антон Володимирович, позафракційний.

ЯЦЕНКО А.В. Шановні колеги! Знаєте, у нас у Києві є готель, він колись мав назву «Москва», зараз «Україна» називається, і готель «Київ». Як вони з'явилися? Вони з'явилися, коли була радянська система. Депутати за партійною системою приїжджали раз на місяць, проводили місяць у Києві, голосували і десь мали жити. Тобто не було парламенту самодостатнього, був парламент «марионеточный», скажімо так. Ми всі розуміємо, що у країнах розвинених діє саме мажоритарна система, – та сама Франція, Сполучені Штати Америки. Сенатор, наприклад, від штату Аризона чи просто від партії, так? Ну, може бути симбіоз. Але пропонувати відмінити мажоритарну систему та ще й закріпити це в Конституції – це неправильно.

Ми маємо запитати у людей. Сьогодні в парламенті 199 мажоритарників. Я можу запитати як мажоритарник зі стажем і як людина, яка отримала перше місце по Україні – 70 відсотків підтримки людей, майже 51 тисяча, – чи хтось з вас казав своїм виборцям, коли йшов

на вибори, я прийду і першим, за що я проголосую, буде скасування мажоритарної системи? Чи ви розповідали, що будете розвивати округи, території і так далі?

Чому відбуваються спекуляції навколо мажоритарки? Ми маємо сьогодні до восьми років в'язниці, якщо буде, не дай Боже, підкуп. Тому це все просто розмови. І чи не є підкупом сьогодні фінансування політичних партій, які перемогли? Це фактично нерівні умови.

Тому, на мою думку, ми маємо, все-таки зараз відкласти цей проект і просто запитати у людей, провести референдум. Це буде демократично. До речі, про референдум дуже багато було розмов під час президентської і парламентської кампаній, а зараз якось воно кудись пішло.

Тому давайте дуже добре думати над цим питанням і усвідомлювати, що ми демократична країна, а не просто якийсь придатак когось.

Дякую дуже.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні народні депутати! Для заключного слова запрошується народний депутат України, представник Президента України в Конституційному Суді України Веніславський Федір Володимирович.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Шановна президіє! Шановні народні депутати! (*Оплески*). Законопроект про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України повністю відповідає очікуванням українського народу щодо скасування мажоритарної виборчої системи. Під цими гаслами йшли, в тому числі на вибори, ті народні депутати (на сьогоднішній день обрані), яких висувала політична партія «Слуга народу». Про скасування мажоритарної виборчої системи заявляв Президент Зеленський, і це – виконання його передвиборчої обіцянки, яку політична партія «Слуга народу» повністю підтримує.

Щодо кількості народних депутатів – 300. Ще раз хочу сказати, що попередня влада за 20 років незалежності України довела кількість населення з 52 мільйонів до трошки більше чи трошки менше 30. Точно ніхто не знає, оскільки влада так і не спромоглася здійснити перепис населення.

Щодо типу пропорційної виборчої системи, яку пропонується закріпити в статті 77 Конституції України. Існує дуже багато різновидів пропорційної виборчої системи: з відкритими регіональними списками, з преференціями і так далі. Закріплювати на рівні Конституції конкретний тип пропорційної виборчої системи абсолютно недоцільно. Тим більше, Президент Зеленський неодноразово заявляв про те, що буде відстоюватися саме пропорційна виборча система з відкритими списками.

І наостанок хочу відповісти, шановні народні депутати, на ті закиди, які лунають від представників окремих політичних сил, що Президент Зеленський має зараз Виборчий кодекс, який можна підписати, оприлюднити і він набуде чинності. Так, Президент Зеленський отримав Виборчий кодекс 28 серпня 2019 року. Тобто попереднє керівництво Верховної Ради передало на підпис Президенту підписаний Виборчий кодекс з грубим порушенням усіх передбачених Регламентом строків.

На сьогодні, враховуючи, що є дуже багато запитань до процедури ухвалення цього законопроекту, дуже багато запитань щодо змісту, Президент розглядає цей Виборчий кодекс, і у встановлені Конституцією України строки буде прийнято рішення про його підписання або про його ветування, відповідно до повноважень Президента.

Щодо законопроекту, який ми розглядаємо, про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України, я закликаю народних депутатів України підтримати його внесення до порядку денного і направлення до Конституційного Суду для отримання висновку щодо його відповідності вимогам статей 156 і 157 Конституції України.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Для заключного слова запрошується заступник голови Комітету з питань правової політики Ольга Володимирівна Совгіря.

СОВГИРЯ О.В. Шановні колеги! Змішана виборча система, яка на сьогодні існує в Україні, притаманна для держав, в яких існують перехідні режими. Україна прагне будувати державу зі стабільним демократичним режимом. Тому ми просимо вас проголосувати за

пропорційну виборчу систему, а отже проголосувати за стабільність, демократію в політичній системі і за стабільність та демократію в українському парламентаризмі.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. І за те, що так коротко, теж окреме «дякую», Ольго Володимирівно.

Шановні народні депутати! Переходимо до прийняття рішення.

Відповідно до статті 146 Регламенту Верховної Ради України ставиться на голосування для прийняття в цілому проект Постанови «Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статей 76 та 77 Конституції України (щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи) і про його направлення до Конституційного Суду України» ([№ 1017/П](#)).

Готові голосувати? Шановні народні депутати, ставлю на голосування та прошу підтримати.

«За» – 258.

Рішення прийнято.

Проголосували за – 258 (*Оплески*), проти – 27, утрималися – 50. Постанову прийнято в цілому. Дякую.

По фракціях і групах.

«Слуга народу» – 237 (*Оплески*), «Опозиційна платформа – За життя» – 0, «Європейська солідарність» – 0, «Батьківщина» – 14, «За майбутнє» – 1, «Голос» – 0, позафракційні – 6.

Дякую.

Переходимо до наступного питання порядку денного.

Шановні народні депутати! На ваш розгляд вноситься проект Закону «Про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України)» ([№ 1027](#)). Згідно з вимогами частини першої статті 146 Регламенту питання розглядається за процедурою повного обговорення.

Слово для доповіді надається народному депутату України, представнику Президента України у Конституційному Суді України Федору Володимировичу Веніславському (*Оплески*).

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Шановна президіє! Шановні народні депутати України! Законопроект № 1027 стосується внесення змін до статті 81 Конституції України з метою передбачення додаткових підстав для дострокового припинення повноважень народного депутата України.

Про які додаткові підстави дострокового припинення повноважень народного депутата України йдеться? Йдеться про те, що наша політична сила обіцяла під час виборів: що народні депутати будуть голосувати і працювати в парламенті так само, як прості, звичайні люди на будь-якому іншому місці роботи. Тому що, на превеликий жаль, донедавна виборці мали змогу спостерігати парламентський зал, в якому ми зараз працюємо, напівпорожнім. Сьогоднішнє наше голосування, сьогоднішня наша робота ламає шаблони, ламає стереотипи, тому що народні депутати України, які представляють політичну партію «Слуга народу», демонструють свою готовність працювати на повну силу у парламентському залі.

Водночас дуже часто ми спостерігаємо ситуацію, коли на табло для голосування висвітлюється 226 і більше, а в залі сидить декілька десятків народних депутатів України, картки яких голосують самі собою, за допомогою інших народних депутатів. Саме для того, щоб унеможливити існування такої ганебної практики у майбутньому Президент Зеленський вніс законопроект, який передбачає, що у випадку, якщо народний депутат України проголосував за іншого народного депутата України, або якщо надав змогу проголосувати за себе, то це буде підставою для втрати депутатського мандата, якщо такий юридичний факт буде встановлено рішенням суду, яке набере законної сили.

Іншими словами, шановні народні депутати, йдеться про те, що втратить депутатський мандат і той, хто дав свою картку для голосування, і той, хто проголосував чужою карткою. Це має бути нормальною традицією для українського парламенту.

Якщо наші народні депутати представляють своїх виборців, які можуть бути звільнені з роботи за прогул протягом дуже короткого

строку, а народні депутати України місяцями не працюють у парламенті, то це ганьба для таких народних депутатів. І цю практику треба припиняти. Тому підстава для дострокового припинення повноважень народного депутата України у разі неособистого голосування має бути підтримана народними депутатами у майбутньому під час ухвалення цього законопроекту попередньо і в цілому, а також зараз, при включенні його до порядку денного і направленні до Конституційного Суду для отримання висновку.

Друга підстава, яку додатково передбачається внести до статті 81 Конституції України, стосується наступного: народні депутати можуть бути визнані такими, які втратять депутатський мандат, за прогули на зразок прогулів звичайних виборців на робочому місці. За прогули – мається на увазі відсутність народного депутата України на одній черговій сесії, яка складається з пленарних засідань та засідань комітетів, сумарно більше однієї третини часу. Відсутність на третині засідань буде підставою для втрати депутатського мандата.

Для того, шановні колеги, щоб нам не соромно було дивитися в очі своїм виборцям, для того, щоб ми ефективно працювали і не зловживали своїми правами під час голосування, не давали змогу іншим депутатам голосувати за себе і не голосували за інших, для того, щоб народні депутати сиділи і працювали у залі пленарних засідань, на засіданнях комітетів, на засіданнях тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій та інших органів парламенту, які він утворює, ми з вами якраз і маємо підтримати внесення цього законопроекту до порядку денного сесії та направлення його Конституційного Суду України для отримання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу.

Чи є запитання до доповідача? Є. Запишіться, будь ласка, на запитання.

Шкрум Олена Іванівна, фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина».

ШКРУМ А.І. Прошу передати слово Івану Крульку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Іван Іванович Крулько, фракція «Батьківщина».

КРУЛЬКО І.І., перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). Шановний доповідачу! По-перше, я хотів би сказати, що питання персонального голосування – це одна з базових вимог, яка допоможе зробити парламент дійсно демократичним. І я хотів би відзначити, що за час роботи парламенту нового скликання не зафіксовано жодного прикладу неперсонального голосування. Це важливо. Тому, підтримуючи норму про політичну відповідальність за неперсональне голосування, хотів би також у вас запитати: чим керувалися автори цього законопроекту, коли визначали, що саме третина прогулів у комітетах або на засіданнях Верховної Ради є підставою для позбавлення мандата народного депутата?

Хотів би звернути увагу, що для звичайного працівника, який обіймає посаду в різних органах влади, в органах місцевого самоврядування, один...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте закінчити, будь ласка.

КРУЛЬКО І.І. Один прогул для українського громадянина є підставою для того, щоб його звільнили з роботи. Чому саме третина? Прошу пояснити таку логіку. Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за ваше запитання.

Логіка законопроекту, який передбачає, що депутатський мандат буде втрачено у випадку, якщо одну третину робочого часу народний депутат України не буде на робочому місці, ми обґрунтовуємо тим, що чергова сесія, яка починається з першого вівторка лютого і з першого вівторка вересня кожного року триває три з гаком місяці. Тобто для того, щоб народний депутат України мав змогу відстоювати, в тому числі через відсутність на засіданні парламенту та засіданні комітету, свою політичну позицію, про що вчора йшлося у нас на засіданні комітету, для того, щоб він мав змогу покинути засідання парламенту в знак політичного протесту, але щоб це не перетворювалося на зловживання, коли депутати з політичних мотивів відсутні на робочому

місці місяцями – саме така логіка і була покладена в основу закріплення 30 відсотків, точніше, однієї третини пропусків...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте завершити.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. ...пленарних засідань та засідань комітетів.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Камельчук Юрій Олександрович, фракція політичної партії «Слуга народу».

КАМЕЛЬЧУК Ю.О., член Комітету Верховної Ради України з питань енергетики та житлово-комунальних послуг (одномандатний виборчий округ № 124, Львівська область, політична партія «Слуга народу»). Доброго дня! Виборчий округ № 124, Червоноград, Сокальський район, частина Кам'яно-Бузького.

Хочу висловити свою підтримку цьому законопроекту: за прогули, за кнопкодавство однозначно виганяти і звільняти. Це перше.

Друге. Хотів би навіть внести додаткову пропозицію, оскільки знаю, що попередник на моєму окрузі дуже мало проводив часу і мало, власне, приймав своїх виборців, і це раніше було величезною проблемою, я думаю, не тільки в моєму окрузі. Вважаю, що варто додатково ввести можливість виборцям на місцях відкликати свого народного обранця за певною розумною процедурою. Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Так, це вже не запитання, а пропозиція. Будемо над цією пропозицією разом думати, колеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Синютка Олег Михайлович, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

СИНЮТКА О.М. Передаю слово Миколі Княжицькому.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Микола Княжицький.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Дякую. Шановний доповідачу! Закон встановлює санкцію як елемент конституційно-правової відповідальності, яка може застосовуватися лише внаслідок норм, які вказані в Конституції України. Конституція справді забороняє неперсональне голосування, може бути за це санкція, але Конституція не забороняє відвідувати більше чи менше третини засідань, як і не забороняє інших причин. А в статтях 58 та 61 Конституції йдеться про те, що ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення. Ви ж пропонуєте встановити санкції за те, що правопорушенням не визначено, окрім неперсонального голосування. Де тут правова логіка без правового популізму?

Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Правова логіка неособистого голосування абсолютна очевидна, ви на це звернули увагу. Народний депутат голосує особисто і передавати повноваження іншому народному депутату він не має жодного права.

Щодо дострокового припинення повноважень народного депутата у випадку відсутності на пленарних засіданнях або на засіданнях комітетів, то треба мати на увазі, шановні народні депутати, що ми з вами в даному випадку є працівниками українського народу і працівниками парламенту. Ми в парламенті представляємо інтереси українського народу і працюємо тут на постійній основі. Статус народного депутата України не може бути суміщений з жодними іншими оплачуваними видами діяльності. Тому якщо народний депутат України порушує вимоги народу, вимоги виборців – працювати у Верховній Раді, ухвалювати рішення, – якщо він ігнорує вимоги народу, то це має бути підставою для конституційно-правової відповідальності у формі дострокового припинення повноважень народного депутата.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу.

Для співдоповіді запрошується заступник голови Комітету з питань правової політики Ольга Володимирівна Совгіря.

СОВГИРЯ О.В. Шановні колеги! Комітет Верховної Ради України з питань правової політики за дорученням Голови Верховної

Ради України від 30 серпня 2019 року розглянув на своєму засіданні 2 вересня 2019 року (протокол № 2) поданий Президентом України як невідкладний законопроект «Про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України)» (№ 1027 від 29 серпня 2019 року).

Проаналізувавши відповідність законопроекту вимогам статей 145 та 146 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики рекомендує Верховній Раді України поданий Президентом України як невідкладний законопроект «Про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України)» (№ 1027 від 29 серпня 2019 року) включити до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання та направити до Конституційного Суду України для одержання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Додаючи відповідні матеріали, просимо розглянути.

І на запитання колеги щодо того, де передбачено обов'язок народного депутата бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України та її органів. Пункт 3 частини першої статті 24 Закону України «Про статус народного депутата України» – народний депутат зобов'язаний бути присутнім та особисто брати участь у засіданнях Верховної Ради України та її органів, до складу яких його обрано.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ольго Володимирівно.

Чи є запитання? Артуре Володимировичу, лише у вас одного є запитання. Запишіться, будь ласка.

Геращенко Ірина Володимирівна, фракція «Європейська солідарність».

ГЕРАЩЕНКО І.В. Дякую. Шановні колеги! Думаю, ми всі сьогодні вражені цим мемом – економія конституційного тексту. Бо мені здається, що в залі вже котру годину поспіль відбувається економія здорового глузду. І в цьому контексті у мене два запитання, не так до вас, пані, як до Голови Верховної Ради України.

Мені здається, що найкращий запоручник для особистого голосування – це введення сенсорної кнопки. І попередня Верховна Рада все

зробила для того, щоб ми могли вже з вересня її впровадити. Коли ви це зробите? Це перше запитання.

І друге. В рамках економії здорового глузду, от, ми зараз сидимо тут, бурхливу діяльність імітуємо. А хто заважає завтра о 10 годині ранку, як того і вимагає Регламент Верховної Ради України, зібратися і продовжити оцю економію, знаєте, часу і обговорення цих новел, які викликають насправді сміх навіть самих «слуг», але поки вони бояться голосно сміятися?

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Ольго Володимирівно, якщо ви не заперечуєте, до мене було запитання, то я спробую відповісти.

Щодо першого. Хотів би нагадати, що сенсорна кнопка встановлена багато-багато років тому, вона сьогодні не сертифікована, вона не передбачена Регламентом і, на жаль, вона (це моя особиста думка) не відповідає тим викликам, які сьогодні є перед суспільством. Вона не дає змогу персонально голосувати. Тому що, якщо ми говоримо про персональне головування, було б непогано, щоб це було за відбитками пальців, наприклад. І я впевнений, що незабаром ми все-таки зможемо це зробити, але так, щоб це відповідало і вимогам часу, і українському законодавству, та не підводило нас під час голосування.

Щодо другого. Я хотів би нагадати, що під час Погоджувальної ради ми з вами прийняли рішення, що з середи по п'ятницю ми будемо працювати в комітетах. Тому, на жаль, у нас немає змоги завтра о 10-й продовжити засідання. І я впевнений, що у нас, не у нас, а у багатьох народних депутатів було достатньо часу відпочити, і ми можемо попрацювати навіть понаднормово. Впевнений, що це невелика проблема для українського суспільства (*Оплески*).

Дякую.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. (*Не чути*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Вибачте. Я додам хвилину. Дякую.
Бакунець Павло Андрійович, позафракційний.

БАКУНЕЦЬ П.А., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (одномандатний виборчий округ № 122, Львівська область, політична партія «Об'єднання «Самопоміч»). Доброго дня, шановний пане Голово! Шановні депутати! Позафракційний, Яворівський район.

Звертаюся до вас, можливо, як співмешканець знаної, легендарної королівської 24-ї бригади. Якби наші хлопці на сході пропустили 15 відсотків чи третину свого часу, який вони там сьогодні стоять, напевно, ми не змогли б тут сидіти. Тому вважаю, що це гарна поправка, вона дисциплінуватиме нас у майбутньому, а народних депутатів прошу підтримати оплесками наших героїв на сході.

Дякую (Оплески).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Оскільки я забрав хвилину, Шкрум Альона Іванівна, фракція «Батьківщина».

ШКРУМ А.І. Дуже вам дякую за те, що дали змогу поставити запитання. У мене 2 коротеньких запитання.

Перше. Скажіть, будь ласка, як співвідноситься заява голови вашої фракції «Слуга народу» Давида Арахамії про те, що депутати мають голосувати дистанційно і взагалі можуть не знаходитися на роботі? Я цю заяву на ефірі чула особисто. Чи співвідноситься вона з тим законопроектом, який ми зараз розглядаємо, про позбавлення мандата за прогули?

Друге дуже коротке запитання. Мені подобається, відверто кажучи, ідея щодо того, що за неперсональне голосування треба також позбавляти мандата. Ми намагалися слідкувати і в минулому скликанні це робити, але не змогли, така величезна кількість кнопочаства була. Але я особисто виступаю не за санкції, а за автоматизовані рішення, коли взагалі неможливо зробити кнопочаство: або за допомогою електронної картки, або за допомогою відбитка пальця. І я точно знаю, що у вас у фракції є круті айтишники, наприклад, пан Жмеренецький, який може допомогти створити автоматизовану систему, щоб ніколи більше не було в цьому парламенті кнопочаства.

Дякую.

СОВГИРЯ О.В. Щодо дистанційного голосування уточню. Маються на увазі ті випадки, коли народний депутат в силу певних обставин, наприклад, перебуває у відрядженні тощо, не може бути присутнім, але бажає підтримати рішення, яке було прийнято в залі Верховної Ради. Це не системне рішення для організації роботи парламенту.

Щодо другого запитання. Так, дякуємо, в нашій фракції є фахівці високого рівня в різних сферах – це правда.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, колеги.

Переходимо до обговорення. Прошу записатися на виступи від депутатських фракцій та груп.

Слово надається Цимбалюку Михайлу Михайловичу... Крульку Івану Івановичу, депутатська фракція «Батьківщина».

КРУЛЬКО І.І. Фракція «Батьківщина». Шановні колеги! Цей проект змін до Конституції є, мабуть, тим, який дійсно варто підтримати максимальній кількості народних депутатів у цьому залі, тому що це стосується персонально кожного. Ми всі говорили, йдучи на вибори, про те, що не буде фактів неперсонального голосування. Якщо таких фактів не буде в цьому сесійному залі, то норма про те, що можна буде позбавити депутата на цій підставі мандата, можливо, й не буде реалізована. Але як запобіжник буде працювати дуже добре. Тому що неперсональне голосування було підставою для скасування законів у Конституційному Суді. Тому що неперсональне голосування було корупційною складовою, коли потрібні закони приймалися так званими «піаністами». Тому очевидно, що така відповідальність має бути.

Щодо прогулів. Я не дарма ставив доповідачу запитання з цієї трибуни. Шановні колеги! Якщо громадянин України не з'явився на роботу, його з роботи можуть звільнити. Чому депутат може обратися до Верховної Ради, отримувати свою заробітну плату і не приходити на пленарні засідання? Це наш обов'язок, який прописаний в Законі України «Про статус народного депутата України», який прописаний в Регламенті Верховної Ради України, який прописаний в Законі України «Про комітети Верховної Ради України». Очевидно, що за такі зміни до Конституції потрібно голосувати.

Тут, у цьому сесійному залі, лунала пропозиція від однієї з фракцій зменшити заробітну плату народних депутатів. То я хотів би сказати, що так, за останні п'ять років стільки набралися, що тепер можете і без зарплати попрацювати! *(Оплески)*. Розуміємо, розуміємо, але не підтримуємо це. Тому що народний депутат має відповідально ставитися до своєї роботи, приходити на засідання, і його робота має винагороджуватися, а народ повинен це контролювати. Ми як «Батьківщина» будемо ці зміни підтримувати.

Дякую *(Оплески)*.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Іване Івановичу.

До слова запрошується Корнієнко Олександр Сергійович, фракція політичної партії «Слуга народу».

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Корниенка нет, вышел.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги! Батенко Тарас Іванович, депутатська група «За майбутнє».

БАТЕНКО Т.І. Шановний пане Голово! Шановні народні депутати України! Ми дуже плідно з вами працюємо. Я пригадав, що Конституція Сполучених Штатів Америки налічує лише понад 200 років, і за ці 200 років Конгрес Сполучених Штатів Америки прийняв лише 27 поправок до Конституції. Останній раз поправку приймали у середині 70-х років. А ми за два дні роботи цього парламенту майже наблизилися до рівня Конституції Сполучених Штатів Америки. Ви знаєте, я думаю, що ми трошки захопилися революційною доцільністю, хоча я розумію настрої суспільства. Я розумію, що всі, кожен з нас, не без гріха, і треба наводити лад у своїх лавах, треба дисциплінувати народних депутатів з огляду на ту негативну традицію, яка мала місце в парламентах попередніх скликань.

Але я вважаю, що ми занадто захопилися революційною доцільністю і забули про те, що депутат насамперед має високий мандат народної довіри. Знаєте, можна так захопитися, що я запропоную ввести, скажімо, принцип остракізму – черепкування. Нагадаю вам друзі, що кожен мешканець Афін у Стародавній Греції раз на рік мав право вийти на центральну площу, взяти глиняний черепок і на

поверхні нашкрябати ім'я людини, яку вважав небезпечною, – так на 10 років у Афінах можна було позбутися політично неугодних. Жертва взагалі могла не провинитися перед громадою, навпаки, часто виганяли талановитих політиків, політиків, наділених довірою громадян.

Шановні друзі! Нас цікавить насамперед техніка питання, давайте не захоплюватися цією методикою боротьби всередині власних лав, шукаючи політично неугодних. Техніка питання залишає багато можливостей для зловживань. Я наведу приклади таких зловживань. Позбавлення мандата через те, що хтось голосує за народного депутата може бути інструментом тиску на депутатів, адже були випадки виготовлення дублікатів карток для голосування і голосувань за законопроекти без відома народного депутата. Таких випадків у Верховній Раді України попередніх скликань було чимало. Чимало!

Отже, депутат, не вчинивши жодного правопорушення, буде позбавлений мандата, а довести правоту в суді, нашому суді, якому не довіряє 75 відсотків населення (за останніми соціологічними опитуваннями Центру Разумкова), власне, буде дуже складно в сучасних українських реаліях. Законопроект, друзі, залишає широке поле для визначення поняття «поважні причини відсутності народного депутата України», хоча мав би чітко їх визначити для уникнення вільного трактування.

Не визначено, хто ініціює розгляд питання щодо поважності причин відсутності народного депутата на засіданнях. Також не визначається, хто приймає рішення про те, чи поважною є ця причина. Ми, з огляду на технічні моменти, які залишають багато запитань над відповідями, залишаємо за собою право не голосувати за це питання порядку денного.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Папієв Михайло Миколайович, фракція «Опозиційна платформа – За життя».

ПАПІЄВ М.М. Дякую. Шановні народні депутати України! Шановні громадяни України! Це вже не перший законопроект, і всі бачать, що...

Знаєте, я завжди сумніваюся з приводу того, чи брати слово для виступу з того чи іншого питання, чи достатньо глибоко я розуміюся в цьому питанні, щоб донести свою думку до колег, які також є фахівцями, до громадян України. Знаєте, я бачу ці законопроекти, і навіть ось цей, який ми зараз розглядаємо, і хочу уявити собі того або радника, або помічника, або ще когось там, або грантоїда, який написав цей законопроект. Він абсолютно маргінально політизований.

У мене от завжди питання було до всіх Голів Верховної Ради України. Знаєте, таке враження, що всім Головам Верховної Ради України і всім керівникам фракцій завжди було вигідно не мати технічних засобів для голосування, які унеможливили б неособисте голосування. От у мене таке враження. І те, що ви називаєте сенсорною кнопкою, просто прошу вас більше не називати її так. Це ніяка не сенсорна кнопка, це просто засіб для голосування двома руками – і нічого іншого.

Сьогодні, в ХХІ столітті, я впевнений у тому, і наша фракція могла б стати ініціатором цього, можна абсолютно спокійно за місяць зробити нову систему «Рада». Ну, нехай не за місяць, за три місяці, із сертифікацією, з усім, і взагалі зняти це питання, щоб у нас неособисте голосування було технічно неможливим. Це робиться ось так, на один раз. Значить, це комусь не вигідно. А те, що закладається в цей законопроект, може містити ще й можливості для політичного тиску, інтриг і ще якихось підстав. Та я сам бачив як маса людей абсолютно випадково голосувала не за себе. А якщо ще й дати ці механізми людям, які мають якісь інші наміри, це дуже небезпечно.

Наступне питання. От ви говорите, відсутність на засіданнях Верховної Ради України. Я як автор усіх трудових кодексів України запитую у вас: що це за показник? Тобто ви кажете, що народний депутат України виконав свою місію, якщо він прийшов зранку, письмово зареєструвався, вставив картку (це ж у вас все, присутній), і після обіду теж розписався, забрав картку і пішов із залу Верховної Ради. Тобто у вас якісь такі підходи, які не враховують те, що є різні законопроекти, є різні голосування, є маса інших голосувань. Тобто, якщо якийсь показник оціночний...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дайте завершити.

ПАПІЄВ М.М. Якщо якийсь показник оціночний ставиться, то він має чимось і якимось обліковуватися. Тобто виникає дуже багато запитань, не буду наголошувати на них.

На завершення скажу, розділ XIII Конституції України спеціально передбачає обмеження, обмеження щодо внесення...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Михайле Миколайовичу, регламент. Регламент, Михайле Миколайовичу.

Дякую.

Павленко Ростислав Миколайович, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

ПАВЛЕНКО Р.М. Прошу передати слово Климпуш-Цинцадзе.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Іванна Орестівна Климпуш-Цинцадзе, фракція «Європейська солідарність».

КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ І.О., голова Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Шановний пане Голово! Шановні колеги народні депутати! Знаєте, успіх України, як на мене, залежить від демократії та верховенства права в Україні. А те, що ми сьогодні спостерігаємо в стінах парламенту, дуже нагадує активні кроки з узурпації влади і шлях до беззаконня й диктатури. В гонитві за швидкими рішеннями ви пропонуєте нам непродумані та достатньо небезпечні ініціативи.

Шановні народні депутати, кожному з вас виборець дає можливість представляти свої інтереси в цьому законодавчому органі. Лише виборець може забрати у вас право представляти його на цій високій трибуні в цьому високому залі. Народний депутат не є власністю фракції або партії, бо мандат народного депутата – це легітимований акт народного волевиявлення. Розширюючи перелік підстав для дострокового припинення повноважень народного депутата, ви, на жаль, пропонуєте уможливити маніпуляції, які зможуть призвести до заперечення результатів виборів.

Якщо ви називаєте це народовладдям, то це мало має відношення до народовладдя. Якщо ви хочете дисципліни, то дисципліна – це одна

частина, а відповідальність – друга. Подивіться на Михайла Бондаря, який потрапив у серйозне ДТП. На другий день він уже виконує обов'язки народного депутата, працюючи в цьому залі разом з вами.

Демократія неможлива без свободи політичної діяльності, без вільного депутатського мандата, без вільного волевиявлення і безперешкодного здійснення народним депутатом України своїх повноважень. Якщо вам потрібна суто дисципліна, посадіть роботів, вони будуть за чийось помахом натискати на кнопки.

Ми не хочемо давати вам можливість перетворювати Верховну Раду України на російську Думу. Залякуванням і маніпуляціями відповідальну правову й політичну культуру парламентаріїв ви, на жаль, не сформуєте. Запам'ятайте: це не європейський шлях. У західних демократіях є спеціальні процедури голосування, продумані так, щоб унеможливити неперсональне голосування, фальсифікації результатів голосування.

Запропоновані вами так звані удосконалення демонструють повну недовіру насамперед до членів вашої політичної партії. Відповідно є сумніви щодо відповідальності та зацікавленості у справжній законодавчій роботі саме лідерів цієї політичної сили. Сумно. Колеги, «Європейська солідарність» не підтримуватиме направлення цього законопроекту до Конституційного Суду, але ми все-таки наполягатимемо, щоб усі законопроекти про внесення змін до Конституції, що сьогодні розглядаються, були спрямовані до Венеціанської комісії.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Макаров Олег Анатолійович, фракція політичної партії «Голос».

МАКАРОВ О.А. Прошу передати слово Андрію Осадчуку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. На трибуну запрошується Андрій Осадчук.

ОСАДЧУК А.П., *перший заступник голови Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Голос»).* Добрий вечір, шановні колеги, пане спікере! Колишня Верховна Рада, безумовно, увійшла в історію, бо прославилася тим, що народні

депутати тупо не ходили на роботу. Ми всі пам'ятаємо чудесні кадри з цього залу, особливо у п'ятницю, коли депутатів просто не було, чим, власне, вони і вбили довіру українського народу до українського парламенту. Народні депутати попереднього скликання зловживали кнопкодавством, чим прямо порушували Конституцію, вбивали довіру українського народу до парламенту. Це треба виправляти, із цим треба боротися. Тут лунало багато різних тез. Я скажу лише про дві позиції.

Щодо персонального голосування. Я як безпосередній учасник роботи Київської міської ради (я склав достроково повноваження депутата кілька тижнів тому) підтверджую, що після Революції Гідності (ви пам'ятаєте, був повністю зруйнований зал) зробили ремонт і встановили систему для голосування «Рада-4». Я так розумію, що виробник той самий, що й системи «Рада-3». «Рада-4» працює в Київській міській раді вже фактично п'ять років. Я як колишній депутат стверджую, що депутати (а там депутати різні, як і скрізь) не придумали, як голосувати за сусіда.

Система «Рада-4» виконує ту функцію, для якої вона створена – для персонального голосування. У результаті, депутати Київської міської ради, які не дуже хочуть ходити на засідання, вимушені ходити, бо інакше система не працює. Нам не треба багато що видумувати, ми просто можемо взяти за приклад кращу практику, застосовану недалеко – на вулиці Хрещатик. Я не думаю, що це дуже дорого. Це можна зробити і запровадити в нашому залі.

Щодо прогулів. Представник Президента, який презентував законопроект, дуже гарно сказав, але, як завжди, *devil in the details*. У законопроекті вписано: відсутність без поважних причин. Я як фахівець стверджую, що ми можемо провести 100 робочих груп, але не домовимося, що таке поважні причини, хто їх встановлює і як визначати, кому причина поважна, кому – неповажна. Це шлях у нікуди. Але вихід, можливо, є.

У цьому залі, напевно, з 15 років тому була аналогічна дискусія під час прийняття Закону «Про статус депутатів місцевих рад». У ньому так само є норма про підстави відкликання депутата місцевої ради. Підставою є неучасть більше як у половині засідань. Підкреслюю: неважливо, чи поважна причина, чи неповажна. Ти можеш хворіти, все з тобою може статися, але якщо ти фізично не можеш бути присутнім, ти не можеш виконувати своїх обов'язків перед людьми. Тому не треба встановлення фактів.

Я до того, що ми можемо просто скопіювати практику, вже встановлену в українському законодавстві 15 років, яка не потребує цієї маніпулятивної дискусії про поважну чи неповажну причину, хто і як її визначатиме. Законопроект, очевидно, правильний за суттю, але дуже дефектний за формою, його треба доопрацювати, тому голосувати за нього в цілому, напевно, ще рано.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Шановні народні депутати, прошу записатися на виступи.

Кальченко Сергій Віталійович, фракція «Слуга народу».

КАЛЬЧЕНКО С.В. Шановна президіє! Шановні колеги! Більше половини складу нинішнього парламенту не має досвіду. Я його так само не маю. Дечому доводиться вчитися, а дечому вчитися просто не хочу.

Відкрию таємницю. У перший день до мене підходить один із депутатів, який має досвід, працював у Верховній Раді попереднього скликання, і каже: в Інтернеті гуляє проект календарного плану на чергову сесію. Треба поміняти в одному місяці день пленарних засідань і день роботи з виборцями. А чому? Тиждень шкільних канікул, тому треба не проводити в цей тиждень пленарних засідань, щоб була робота з виборцям, бо діти ж малі, треба ж канікули!

Я подумав, що це жарт, а виявляється, це серйозно, бо ще один народний депутат сказав те саме. Я не маю ніякого досвіду парламентської діяльності, мені це було дико. Якщо це навіть робота з виборцями, до речі, цей депутат – мажоритарник, він має бути зацікавлений в тому, щоб підтримувати зв'язок. У Конституції виписано і Конституційний Суд це підтвердив, що всі народні депутати є представниками українського народу незалежно від того, чи вони обрані за пропорційною системою, чи за мажоритарною. Мажоритарник має бути в цьому зацікавлений. Виявляється, що роботу з виборцями можна замінити чимось іншим і використати на особисті справи.

Так само сьогодні дико чути, що, виявляється, брати участь у роботі комітетів чи у пленарному засіданні – це не обов'язок. Ви знаєте, я практикуючий юрист у минулому. Було просто ганебно, коли Європейський суд з прав людини в лютому 2013 року у справі

«Олександр Волков проти України» встановлював, чому рішення порушили право, гарантоване, зокрема, статтею 8. Тому що у Верховній Раді відбувалося неособисте голосування, на що свого часу Конституційний Суд України закривав очі. Це вже останніми роками Конституційний Суд відійшов від позиції, що він лише суд права і почав зважати на факти неособистого голосування, визнаючи їх порушенням конституційної процедури, а у 2013 році на це звернув увагу Європейський суд з прав людини.

Давайте дотримуватися тих правильних традицій, які започатковані з 90-х років, а від деяких варто відмовитися. Цей законопроект треба включити до порядку денного і направити до Конституційного Суду.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергію Віталійовичу.

Слово надається Ірині Василівні Фріз, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

ФРІЗ І.В., член Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Дякую. Прошу передати слово Руслану Князевичу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Руслан Князевич, фракція «Європейська солідарність».

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Дякую, шановний пане Голово. «Європейська солідарність». Відверто кажучи, вже багато чого сказано, не хочеться повторювати. Я думаю, що є сенс зупинитися лише на тих речах, які ще не були предметом обговорення. Знаєте, щодо дострокового припинення повноважень за невідвідування відповідне рішення має прийняти Верховний Суд. До речі, передбачено, навіть в одному рядочку написано, що він це робить одночасно в разі, якщо депутат займається іншими видами діяльності. Навіть не розшифровано, до речі, якими видами діяльності, але це вже інше питання.

Є в цьому залі депутати, які з власної практики можуть розказати, як буває чудить Верховний Суд (чи колись Вищий адміністративний суд), якими бувають рішення, які аргументи депутатів

враховуються, які не враховуються, як це ефективно використовувалося проти опозиції, наприклад, упродовж 2012-2014 років. Дуже ефективно.

Я вам скажу, що досі ми маємо з цим проблеми. Тут було згадано про рішення і Конституційного Суду, і Європейського суду з прав людини. Давайте згадувати і в цій частині. Але що було, те було. Дуже сподіваюся, що цього більше не буде.

Скажіть мені, будь ласка, а чому тоді в частині неперсонального голосування ми передбачаємо встановлення факту не Верховним Судом, а звичайним судом загальної юрисдикції, першої інстанції? Друзі, так ми далеко заїдемо! Я вас запевняю: нас із Закарпаття до Луганська цікаві рішення судів чекають. Цікаві! Якщо юридичний факт на думку суду встановлено, спробуйте потім якимось чином це рішення скасувати в апеляційній інстанції, якщо суд скаже: я вважаю, що в такий спосіб було встановлення факту, оскільки хтось натиснув кнопку замість депутата. Депутат ні сном, ні духом не знає. На превеликий жаль, ще й так трапляється.

Сьогодні ж було оголошено десятки випадків, коли система не спрацювала, депутат проголосував чи не проголосував, чи за нього проголосували. Це вже буде точно встановленим юридичним фактом і непоборною річчю, щоб ви були змушені в такий же спосіб прийняти цей юридичний факт. Тут нічого не треба. Юридичний факт, встановлений судом, є кінцевою (уявіть собі: кінцевою) точкою для того, щоб вас позбавили мандата.

Я не знаю, хто розробляв цей законопроект, але ми вчора дискутували в комітеті, представник Президента запевняв нас, що йдеться про Верховний Суд. Для нього, я думаю, було навіть одкровенням, коли він дізнався, що йдеться про звичайний суд. Я думаю, що такі ляпи не випадкові, а хтось дуже чітко запрограмував на майбутнє роботу народних депутатів цього і всіх наступних скликань.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Соболев Сергій Владиславович, фракція «Батьківщина».

СОБОЛЄВ С.В. Шановні колеги, ми зараз будемо розповідати багато казок про те, що хтось вперше прийшов, хтось раніше

прийшов. Скажіть, будь ласка, всі, хто ще півроку тому працювали на заводах, в офісах, яким чином ви потрапляли на робоче місце? Дві третини підприємств нині обладнані системою електронного входу. Вас не дивує, як ви потрапляєте до цього залу? Зранку прийшов, натиснув кнопку «за» і вже вважаєш, що відпрацював зміну? А потім іди гуляй? Саме ж таке пропонується як реалізація такого закону?

Колеги, ви не розумієте, в яку пастку ви всі потрапляєте. Фракція «Батьківщина» не просто так голосує за кожен із цих законопроектів. Ви зрозумійте одне: якщо рівно за півроку, а не раніше, будуть вноситися остаточні зміни до Конституції, цей сесійний зал не прийме близько двох десятків законів, включаючи закон про регіональні відкриті списки. Жодного голосу ви не лише від нас, а й від багатьох інших фракцій не отримаєте. Той, хто вважає, що все завершиться сьогодні... Ні, шановні. Президент давав усім термін – рік? Не буде ніякого року. Реально відлік часу вже почався. Годинник вже цокає, і дзвін уже дзвонить.

Якщо негайно робоча група Верховної Ради з реформування роботи Верховної Ради... До речі, пан Кокс, колишній Голова Місії Європейського парламенту, знову направив листи всім фракціям. Напрацювання робочих груп минулого скликання (на жаль, не було політичної волі) – це готові рішення, які вже можна реалізовувати. У нас залишилися реальні місяці. Якщо за цей час ми не приймемо двох десятків нормативних актів, включаючи порядок реєстрації, входу народних депутатів і, вибачте, виходу народних депутатів із сесійного залу, ви не пропустите жодного рішення у 300 голосів. Я це вам гарантую.

Усе тільки почалося. Уже не вийде так, що хтось зранку натисне кнопку «за» і вважатиме, що відпрацював у сесійному залі. Ні. Саме тому фракція «Батьківщина» підтримує всі ці рішення. Вона готова негайно увійти до складу робочих груп, які будуть утворені. Ми пропонуємо Голові Верховної Ради зробити це і напрацювати той перелік законопроектів, які це реалізують, щоб потім не слухати казок про те, що ми змінюємо Конституцію, щоб зменшити текст.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Колеги, справді, політична реформа і реформа Регламенту для нас є пріоритетними. Я впевнений, що ми разом опрацюємо це в найкоротший термін.

До заключного слова запрошується народний депутат України, Представник Президента України у Конституційному Суді України Федір Володимирович Веніславський.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Шановні народні депутати! Шановна президіє! Ідеться про те, що у Верховній Раді України має бути звичайний, нормальний робочий порядок. Не може бути ситуації, коли народні депутати ігнорують вимоги законодавства і займаються іншими цікавими справами в той час, коли всі громадяни України на підприємствах, установах, організаціях мають працювати відповідно до правил внутрішнього трудового розпорядку.

Народні депутати України відповідно до Закону «Про статус народного депутата України» повинні працювати. Законопроект спрямований саме на те, щоб народні депутати працювали над законопроектами, в комітетах над іншими питаннями, розгляд яких відноситься до повноважень Верховної Ради України, не зловживали своїм статусом, який до сьогодні дозволяв їм уникати юридичної відповідальності за відсутність у сесійному залі, у країні, тоді, коли парламент працює. Щоб такого не було і пропонується внести зміни до статті 81 Конституції України.

Щодо нашого сьогоднішнього рішення, я вкотре закликаю підтримати внесення цього законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України і направлення його до Конституційного Суду для одержання висновку щодо відповідності вимогам статей 157, 158 Конституції України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу.

До слова запрошується заступник голови Комітету з питань правової політики Ольга Володимирівна Совгіря.

СОВГИРЯ О.В. Шановні колеги! Комітет з питань правової політики згідно з раніше оголошеним висновком комітету просить підтримати законопроект.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Шановні народні депутати, переходимо до прийняття рішення. Прошу всіх зайняти свої місця.

Відповідно до статті 146 Регламенту Верховної Ради України ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Постанови «Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України) і про його направлення до Конституційного Суду України» ([№ 1027/П](#)) у цілому. Усі готові голосувати? Прошу проголосувати та підтримати.

«За» – 279.

Рішення прийнято. Постанову прийнято в цілому.

Проголосували за – 279, проти – 19, утрималися – 35 народних депутатів.

Покажіть по фракціях і групах, будь ласка.

«Слуга народу» – 240, «Опозиційна платформа – За життя» – 15, «Європейська солідарність» – 0, «Батьківщина» – 14, «За майбутнє» – 0, «Голос» – 0, позафракційні – 10.

Ще раз дякую, колеги.

Переходимо до наступного питання порядку денного. Шановні народні депутати! На ваш розгляд вноситься проект Закону «Про внесення зміни до статті 85 Конституції України (щодо консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів Верховної Ради України)» ([№ 1028](#)). Згідно з вимогами частини першої статті 146 Регламенту питання розглядається за повною процедурою.

Слово для доповіді надається народному депутату України, Представнику Президента України в Конституційному Суді України Федору Володимировичу Веніславському.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Шановна президіє! Шановні народні депутати! Слава Богу, ми наблизилися до останнього законопроекту, який було внесено Президентом України і визначено як невідкладний для внесення до порядку денного сесії... (*Шум у залі*).

Веде засідання Перший заступник Голови Верховної Ради України **СТЕФАНЧУК Р.О.**

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я закликаю народних депутатів не лише до порядку, а й до елементарної культури.

Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Шановні народні депутати! Ідеться про доповнення статті 85 Конституції України одним положенням, яким передбачатиметься право Верховної Ради України створювати консультативні, дорадчі органи. Про що йдеться? Про те, що відповідно до статті 6 Конституції України органи законодавчої, виконавчої, судової влади здійснюють свої повноваження на підставі, у межах та у спосіб, що передбачені Конституцією України. Без конституційних повноважень Верховна Рада України жодних органів, не передбачених Конституцією України, жодних повноважень, не закріплених статтею 85 Конституції України, реалізувати не має права.

На вчорашньому засіданні Комітету з питань правової політики ми з допомогою пана Князевича вже з'ясували, що Верховна Рада України порушила Конституцію України, створивши Інститут законодавства Верховної Ради саме як допоміжний орган Верховної Ради. Річ у тім, що відповідно до статті 85 Конституції України Верховна Рада виконує інші повноваження, передбачені Конституцією. Якщо в інших повноваженнях Верховної Ради право утворювати будь-які органи не передбачено, то це не відповідає Конституції України. Саме для приведення у відповідність із Конституцією України права Верховної Ради України реалізувати інші свої повноваження, закріплені статтею 85 Конституції України, Президент України Володимир Зеленський вносить цей законопроект.

Навіщо потрібні консультативно-дорадчі органи? Одним із головних завдань партії «Слуга народу» у Верховній Раді (дуже сподіваюся, що й усіх народних депутатів) є наведення елементарного ладу в тому масиві законодавства, що існує на сьогодні. Ідеться про кодифікацію законодавства, скасування після проведеної ревізії «мертвих» законів. Саме консультативно-дорадчі органи, наприклад кодифікаційна комісія, можуть зробити це найкраще. До такої кодифікаційної комісії входитимуть не лише народні депутати України,

а й, наприклад, фахівці в галузі права, експерти, які займатимуться фаховим розв'язанням проблем.

Ми пропонуємо включити проект Закону «Про внесення зміни до статті 85 Конституції України (щодо консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів Верховної Ради України)» до порядку денного сесії та направити до Конституційного Суду для отримання висновку на предмет відповідності вимогам статей 157, 158 Конституції України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу. Чи будуть запитання до доповідача? Будуть. Прошу записатися.

Народний депутат Крулько Іван Іванович, фракція «Батьківщина». Прошу.

КРУЛЬКО І.І. Шановний доповідачу! У парламенті створено Апарат Верховної Ради. У структурі Апарату Верховної Ради діє, зокрема, Головне науково-експертне управління, яке дає висновки щодо всіх законопроектів. В Апараті Верховної Ради діє Головне юридичне управління, яке готує законопроекти до другого читання. Усі ці органи є допоміжними консультативними органами, які забезпечують роботу парламенту. У мене у зв'язку з цим запитання: що заважає в рамках бюджетних видатків створювати органи без внесення відповідних змін до Конституції?

Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Відповідь на ваші запитання дуже проста. Конституцією України передбачено існування Апарату Верховної Ради, тому що керівник Апарату призначається Верховною Радою України. Це орган, створення якого передбачено Конституцією України.

Інші органи, не передбачені Конституцією України, парламент створювати не може. Ще раз підкреслю: парламент діє в межах Конституції. У рішеннях Конституційного Суду України не раз було зазначено, що парламент через закони не може навіть розширювати власні повноваження. Тобто якщо Конституцією ці повноваження не передбачені, парламент не має права їх реалізовувати. Отже, органи,

створені Верховною Радою без дотримання Конституції, є сумнівно легітимними з точки зору Конституції.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Веде засідання Голова Верховної Ради України
РАЗУМКОВ Д.О.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Батенко Тарас Іванович, депутатська група... Лубінець?
Лубінець Дмитро Валерійович, депутатська група «За майбутнє».

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Дякую. Шановні колеги, я хочу продовжити запитання мого колеги пана Крулька, на яке ви не відповіли.

В Апараті Верховної Ради існує Головне науково-експертне управління. Чи передбачено його створення Конституцією? Ні. Чи передбачено створення Управління будинками? Ні. При комітетах створюються громадські ради, залучаються експерти, вони всі займаються одним і тим самим – розбираються в законодавстві.

Скажіть, будь ласка, навіщо створювати додаткові органи через внесення зміни до Конституції, якщо ми можемо... Нам треба створити якийсь новий орган на наступний рік – пишемо бюджетний запит, виділяються кошти, орган створюється в рамках нашого штатного розпису, і він у нас з'явився. Навіщо вносити зміни до Конституції?

Дякую.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за ваше запитання. Ще раз хочу дати вам ту відповідь, яку я вже сьогодні давав. Верховна Рада України має право діяти лише на підставі Конституції. Якщо таке право в Конституції не закріплено, то створення будь-яких органів буде сумнівним з точки зору легітимності.

Що стосується Апарату Верховної Ради, Головного науково-експертного управління, це патронатна служба в системі державної служби, яка відповідно до законодавства виконує повноваження із забезпечення роботи Верховної Ради України. Наразі йдеться саме про

консультативно-дорадчий орган, який може бути створено Верховною Радою в разі, якщо вона за це проголосує. Тобто ніякого автоматичного створення органів не буде, ми лише легітимізуємо повноваження парламенту створювати будь-які органи, які парламент вважатиме за потрібне. На сьогодні такого права у парламенту немає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Луценко Ірина Степанівна, фракція «Європейська солідарність».

ЛУЦЕНКО І.С., член Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Європейська солідарність»). Знову і знову – Руслан Князевич.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Руслан Князевич.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Дякую. Шановний пане Голово! Дякую, Ірино Степанівно. У мене таке запитання до Представника Президента у Конституційному Суді України. Ви знаєте, ми, справді, вчора дискутували, але мене особисто насторожує той приклад, який ви навели. Ви навели як приклад кодифікаційну комісію. У нас, справді, є певний страх, тому що кодифікаційна комісія, яка буде легітимізована на рівні Конституції, стане ситом, щоб, як ви сказали, визначати: який із законопроектів «мертвий», який «живий», який «напівживий», який треба «оживити», який треба внести, який треба «умертвити» тощо.

Це неприродні й неконституційні повноваження, що передаються якомусь допоміжному органу при парламенті. Для чого тоді парламент? Для чого Апарат Верховної Ради? Для чого комітети, секретаріати комітетів? Для чого Головне науково-експертне управління, Головне юридичне управління, Інститут законодавства, про який ви згадали? Це величезна кількість людей, помічники народних депутатів. У нас в Апараті та довкола помічників народних депутатів працює тисячі людей. Більше того, ми можемо зробити наукову експертизу будь-якому органу. У нас є серйозні побоювання. Розвінчайте їх, скажіть, що йдеться зовсім про інше.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за ваше запитання. Насправді жодних побоювань у нас бути не може, оскільки, ще раз підкреслюю, ніякого автоматизму на рівні Конституції не передбачено. Ніяких кодифікаційних комісій конкретно в нашому законопроекті не передбачено. Я навів це лише як приклад для того, щоб показати, що Верховна Рада, ми з вами, народні депутати, можемо проголосувати законопроект у порядку, визначеному Конституцією, Законом «Про Регламент Верховної Ради України». Якщо наше спільне рішення набере 226 і більше голосів, то ми створимо той орган, який вважатимемо за потрібне, в порядку, передбаченому Конституцією і Законом «Про Регламент Верховної Ради України».

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Величкович Микола Романович, фракція «Європейська солідарність».

ВЕЛИЧКОВИЧ М.Р. Прошу передати слово Руслану Князевичу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Увімкніть мікрофон Руслана Князевича.

КНЯЗЕВИЧ Р.П. Я не хочу, щоб постійні дискусії перетворювалися на абсурд, але все-таки скажіть, будь ласка, які ще органи, крім названих, ви передбачаєте створити? Наведіть приклади. Назване вами в мене особисто викликає певні заперечення.

Якщо ви кажете «будь-які інші», назвіть ще хоча б два – три, бо той, який ви пропонуєте, ще раз підкреслюю, з чіткою метою. Ви можете назвати хоча б два, три, п'ять органів, які треба закріплювати на конституційному рівні? Якщо це лише один орган, то вносити зміни до Конституції – це абсурд.

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую за ваше запитання. Насправді йдеться, як я сказав, про легітимізацію вже існуючих органів: Інституту законодавства Верховної Ради України, який працює без повноважень Верховної Ради на його створення, та тих консультативно-дорадчих органів, які Верховна Рада вважатиме за потрібне. Якщо Верховна Рада вважатиме, що для підготовки до розгляду якогось питання їй потрібна фахова експертна допомога групи правознавців, то саме

в рамках цього повноваження вона може створити таку фахову експертну групу з вузьких фахівців у конкретній сфері, щоб послухати пропозиції, рекомендації, поради і ухвалити або не ухвалити відповідне рішення.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу.

До слова для співдоповіді запрошується заступник голови Комітету з питань правової політики Ольга Володимирівна Совгіря.

СОВГИРЯ О.В. Шановні колеги! Комітет Верховної Ради з питань правової політики за дорученням Голови Верховної Ради від 30 серпня 2019 року розглянув на своєму засіданні 2 вересня 2019 року (протокол № 2) внесений Президентом як невідкладний проект Закону «Про внесення зміни до статті 85 Конституції України (щодо консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів Верховної Ради України)» (№ 1028 від 29 серпня 2019 року) та проаналізувавши його на предмет відповідності статтям 145, 146 Регламенту Верховної Ради України, рекомендує включити до порядку денного другої сесії Верховної Ради дев'ятого скликання та направити до Конституційного Суду для одержання висновку щодо його відповідності вимогам статей 157, 158 Конституції України. Додаємо відповідні матеріали та просимо розглянути.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ольго Володимирівно. Чи є запитання до доповідача? Якщо запитань немає, дякую.

Переходимо до обговорення від депутатських фракцій. Прошу народних депутатів записатися на виступи.

До слова запрошується Макаров Олег Анатолійович, фракція політичної партії «Голос».

МАКАРОВ О.А. Ось ми й перейшли до розгляду останнього законопроекту порядку денного, визначеного Президентом як невідкладний. Щодо кожного законопроекту доповідачі стверджували, що він дуже-дуже невідкладний, що його треба терміново прийняти, жодного разу не пояснивши, чому ми не могли прийняти його відповідно до Регламенту, до встановленої процедури.

Ніхто не пояснив, чому головний комітет не послухав висновків бюджетного комітету відповідно до статті 93 Регламенту. Ніхто не пояснив, чому не послухали висновку Комітету з питань антикорупційної політики, чому не надав висновок комітет, який відповідає за міжнародне співробітництво України. Ніхто не пояснив, чому до проектів рішень не додано висновків Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради. Ніхто не пояснив, яка була потреба терміново міжсесійно збирати Комітет з питань правової політики. А відповідь така: у кожному законопроекті можна знайти або популізм, або бажання Президента збільшити свої повноваження, або бажання Президента зменшити повноваження народних депутатів.

Вислухавши аргументацію доповідачів і опонентів цих законопроектів, я стверджую, що жодної потреби розглядати ці питання не за регламентною процедурою без висновків відповідних комітетів і Венеціанської комісії не було. Я вважаю, що надалі ми повинні дуже прискіпливо ставитися до всіх ініціатив, що виходять з Офісу Президента, в тому разі, якщо нас переконують, що питання невідкладне.

Прошу всіх на майбутнє: якщо ви аргументуєте невідкладність прийняття якогось законопроекту, будь ласка, аргументуйте це таким чином, щоб було зрозуміло і депутатам від фракцій меншості, і депутатам від фракцій більшості, і виборцям, і журналістам. Відповідайте не лише на запитання в залі, а й на запитання журналістів. Обґрунтуйте відповіді, щоб було зрозуміло, бо жодної аргументації не пролунало. Пропоную сьогодні завершити голосування, а в майбутньому, формуючи порядок денний більше дослухатися до представників фракцій меншості.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається Бондарю Михайлу Леонтійовичу, фракція політичної партії «Європейська солідарність».

БОНДАР М.Л. Дякую. Виборчий округ № 119. Передайте, будь ласка, слово Ростиславу Павленку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Запрошую на трибуну Ростислава Павленка.

ПАВЛЕНКО Р.М. Дякую. Шановна президіє! Шановні колеги народні депутати! Шановні виборці! Знаєте, розгляд питань порядку денного сьогодні трохи нагадує відому юридичну притчу про незаконне і нелогічне. Ми розглядаємо законопроекти, які можна віднести до умовного узурпаційного пакету. Я думаю, ще багато з тих законопроектів, які ми розглядатимемо в цьому залі, конкретизуватимуть багато положень і дадуть відповідь на запитання, чому в багатьох моментах щодо внесення змін до Конституції ми не почули конкретики. Ми почули загальні фрази. Там, де треба конкретизувати механізми, наприклад, щодо законодавчої ініціативи народу, ми натомість побачили лише піврядка тексту. Економія конституційного тексту – це не привід і не мотивація для роботи із законами.

Друга частина питань, які ми розглядаємо, це такі собі питання про те, що сонце сходить зранку. Є Апарат Верховної Ради, в межах якого можна створювати будь-які допоміжні, консультативні чи інші підрозділи. Було сказано, що його працівники – державні службовці. Може, й добре, що вони працюють на державу і виходять з державного інтересу. Може, вони будуть одним із інструментів стримування певних нестримних ініціатив, які ми вже бачимо в тих законопроектах, що зареєстровані. Ми не підтримуватимемо законопроекту про внесення змін до Конституції.

Хочу нагадати ще одну важливу річ. Із червня в Офісі Президента України знаходиться Закон «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» (проект [№ 1098](#)). Це питання обговорювалося сьогодні, у відповідь ми почули: а от ви свого часу. Яка вже різниця, як ми свого часу? Є дуже конкретні питання, дуже конкретні документи, тож, якщо, справді, хочете удосконалити роботу парламенту, приймайте рішення відповідно до прийнятих документів.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Цимбалюк Михайло Михайлович, фракція «Батьківщина».

ЦИМБАЛЮК М.М. Шановний головуючий, президіє! Шановні народні депутати, усі, хто нас дивиться і чує! Насправді спроба Президента привести у відповідність усі структури, дорадчі, консультативні органи, які діють при Верховній Раді, отримає підтримку

фракції «Батьківщина», але ми хочемо, щоб до розгляду цього законопроекту після надання висновків Конституційного Суду ми побачили чіткий перелік усіх цих дорадчих, консультативних органів, щоб дотримувалася штатна дисципліна, і депутати Верховної Ради, громадськість і все українське суспільство побачило хто, на яких умовах працюватиме в цих органах – народні депутати, громадські активісти, і який буде бюджет.

Я хочу побажати менше говорити про роботу Верховної Ради попереднього скликання. Усе-таки більшість із законопроектів, які ми розглядали сьогодні, є напрацюванням народних депутатів восьмого скликання. Фракція «Батьківщина» голосуватиме за.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Лубінець Дмитро Валерійович, депутатська група «За майбутнє».

ЛУБІНЕЦЬ Д.В. Шановні колеги, депутатська група «За майбутнє» не підтримуватиме цей законопроект. Поясню чому. Ми всі розуміємо, що потрібно підтримувати ініціативи, але не можемо зрозуміти, чому для створення допоміжних органів Верховної Ради України потрібно вносити зміни до Конституції України? Навіщо вносити зміни до Основного Закону? Навіщо йти за настільки серйозною та довгою процедурою?

Я хочу виправити колегу, який представляв законопроект. Він сказав, що Верховна Рада України дотримується у своїй діяльності Конституції України. У Конституції виписано, що Верховна Рада України користується Конституцією і Законом «Про Регламент Верховної Ради України».

Правильно, ми можемо внести просту зміну до законів «Про Регламент Верховної Ради України», «Про комітети Верховної Ради України», навіть до Закону «Про статус народного депутата України». Потрібно 226 голосів – і все, ми створюємо будь-які допоміжні, консультативні органи.

Я завтра проводжу перше засідання Комітету з прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнародних відносин. П'ять років тому було створено консультаційний орган – громадську раду

при комітеті – без жодної норми закону, без жодної оплати. Члени громадської ради користуються всіма правами, мають посвідчення науковців, працюють, допомагають розбиратися в законодавстві. Разом з ними прийнято не один закон. Для чого вносити зміни до Конституції, друзі?

Таке враження, що Конституція – це просто якась іграшка, якою сьогодні вирішили погратися. Я розумію: ми разом проголосували і підтримали серйозні зміни щодо недоторканності депутатів, бо суспільство вимагає змін до Основного Закону. Скажіть мені, чому ми не можемо створити будь-який орган без внесення зміни до Конституції? Я вам скажу: можемо. Я казав, що Конституцією України не передбачено створення Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради, але воно діє і допомагає всім народним депутатам приймати закони.

Друзі, давайте закінчувати це. Цією процедурою зміни законодавства ми призведемо до маразму: будь-які зміни, які захочемо, будемо вносити до Конституції України. Моє глибоке переконання: те, чого вимагає суспільство, до Конституції треба вносити. Ми сьогодні це зробили. Ми можемо внести зміни до законів України, що стосуються Верховної Ради України. Закликаємо не підтримувати зміни в цій частині.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Нестор Іванович Шуфрич, фракція політичної партії «Опозиційна платформа – За життя».

ШУФРИЧ Н.І. Дякую, пане головуючий за таке представлення вкотре сьогодні. Шановні колеги, ви знаєте, я згадав один випадок зі свого депутатського життя. Це 2000 рік, якщо не помиляюся, так звана Оксамитова революція. Ми засідаємо в Українському Домі, у нас таке натхнення – голосуємо, голосуємо, голосуємо. Приходить міністр фінансів Мітюков і запитує мене: «Нестор, а может мы и бюджет проголосуем?». І тоді всі зупинилися.

Мабуть, настав час зупинитися вносити зміни до Конституції. Я поважаю ініціативу щодо залучення консультантів, це нормально, але я абсолютно переконаний і погоджуюся з попередніми промовцем, що це не є предметом Конституції. Ми маємо поважати наш Основний Закон. Ми сьогодні вже стільки наініціювали і навідправляли, і цей

також, відчуваю, направимо до Конституційного Суду, що дай Боже здоров'я нашим конституційним суддям, щоб із цим впоратися.

Щодо можливості залучення консультантів, я не хочу образити справді дуже досвідчених, кваліфікованих експертів і працівників Головного науково-експертного, юридичного, інших управлінь та відділів Верховної Ради України. Повірте мені, якщо ми в наших законодавчих ініціативах у чомусь помилимося, вони дуже коректно, з повагою до нас вкажуть на наші помилки у своїх висновках.

Хто такі зовнішні консультанти? Ми не віримо у самих себе як у законодавців? Я з вами провів день, майже ніч – цілу добу. До речі, я сказав, що до 8 години закінчимо. Я вірю вам, вірю у ваші таланти, ваші можливості і в наші можливості самим генерувати закони. Я вдячний за бажання допомогти нам, але це саме випадок «помогите сначала себе».

Ми як народні депутати України зібралися не лише для того, щоб ночувати тут, носити значки народних депутатів, а й для того, щоб генерувати закони, які потрібні країні. Ми вдячні за консультації. Треба буде – зможемо залучити експертів у межах нашого кошторису, оплатити консультації, але конкретні в разі конкретної потреби. Я хочу, щоб своїм голосуванням ми не образили тих наших спеціалістів, які зараз працюють з нами в сесійному залі та поза ним, і щоб ми не ображали та вірили в самих себе.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Прошу народних депутатів України записатися на виступи.

Стефанчук Микола Олексійович, фракція політичної партії «Слуга народу».

СТЕФАНЧУК М.О., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (одномандатний виборчий округ № 187, Хмельницька область, політична партія «Слуга народу»). Доброго дня. Я дуже радий, що ми вже підійшли до останнього питання, але мені стало сумно – тривожить, що будь-яка законодавча ініціатива Президента піддається сумніву, незважаючи на те, яка це ініціатива – чи це питання відповідальності народного депутата, чи зменшення кількості народних депутатів, чи питання народної ініціативи.

Наразі йдеться про консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи Верховної Ради. І знову чуємо сумніви з боку колег. Я не можу зрозуміти, чому відбувається таке протистояння? Чому народні депутати не можуть піти назустріч народу України і покращити життя кожного українця, створити ефективну систему творення законодавства, дати можливість Верховній Раді створювати консультативні, дорадчі органи для ефективнішої роботи?

Звичайно, є Інститут законодавства при Верховній Раді. Це дуже фаховий і ефективний орган. Але ми не маємо забувати про ті верстви населення, які потребують допомоги кожного народного депутата. Ми повинні дати можливість створити консультативні, дорадчі органи для ветеранів. Ми повинні дати можливість створити консультативні, дорадчі органи для пенсіонерів, соціально незахищених верств населення, для сім'ї, молоді, спорту, лікарів.

Чому на сьогодні ми маємо таке протистояння? Більше того, сьогодні не буде голосування, ми просто пропонуємо направити цей законопроект на розгляд Конституційного Суду. Всі ви говорите, що потрібна фахова оцінка. Хто може дати більш фахову оцінку за Конституційний Суд України? Ніхто.

Я прошу вас дати можливість Конституційному Суду України оцінити законодавчу ініціативу Президента. Давайте будемо працювати ефективно, тому що нас уповноважив на це народ України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

До слова запрошується Павліш Павло Васильович, фракція політичної партії «Слуга народу».

ПАВЛІШ П.В., член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики (одномандатний виборчий округ № 182, Херсонська область, політична партія «Слуга народу»). Дякую за запрошення. Я послухав виступи і повністю згоден з Миколою Стефанчуком. Мені на думку спав вислів. Є таке поняття «професійна деградація». Зараз відбувається складне обговорення простих питань про направлення до Конституційного Суду для отримання висновку, щодо впорядкування законодавства відповідно до Конституції, які отримали такий супротив. Ми до цього питання ще повернемося щонайменше двічі.

Я думаю, що всі питання, які ми щойно обговорювали, треба буде розглянути після того, як отримаємо висновок Конституційного Суду. Народ України чекає від нас реальних дій, а не обговорення – направляти чи не направляти. Давайте направимо цей законопроект до Конституційного Суду, отримаємо висновок, вивчимо його, а потім разом подумаємо, як діяти.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Слово надається Бондарю Михайлу Леонтійовичу, фракція «Європейська солідарність».

БОНДАР М.Л. Дякую. Виборчий округ № 119, фракція «Європейська солідарність». Прошу передати слово Вікторії Сюмар.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Увімкніть мікрофон Вікторії Сюмар, будь ласка.

СЮМАР В.П. Дякую. Шановні колеги, давайте подумаємо, чим ми з вами тут займаємося о 20 годині 11 хвилин. Ми розглядаємо законопроект, який я назвала б приблизно так: про необхідність «парламентських прокладок», тому що парламент вирішив, що йому не вистачає якихось органів. Ну, якось раніше вистачало і все нормально працювало. Зараз виникли якісь проблеми і про це говориться голосними словами, що ми, виявляється, інтереси народу України відстоюємо, його права захищаємо. Колеги, які права ми захищаємо, розглядаючи законодавчий спам, який немає жодного змісту? *(Оплески)*.

Я вам скажу, чим ми займаємося. Ми займаємося піаром, бо піар рулить. Я розумію, що треба показати величезну працездатність правлячої партії, яка примусила всіх працювати о 20.12 замість того, щоб завтра провести нормальне засідання о 10 годині ранку і розглянути це все. Я вже не кажу про цей законопроект. Уже всі сказали, що він реально не має жодного змісту.

Може, я відкрию вам велику таємницю, але комітети є достатніми майданчиками для всіх стейкхолдерів під час розгляду всіх законодавчих питань, це завжди нормально працює. Люди, які мали

коли-небудь справу із законодавством, це дуже добре знають. Приходьте на засідання комітетів, не нівелюйте їх значення. Давайте подякуємо нашому Головному науково-експертному управлінню, там працюють надзвичайно фахові юристи (*Оплески*).

У нас є навіть цілий Інститут підвищення кваліфікації, колеги! Ми можемо створювати скільки завгодно «прокладок», прикриваючись інтересами народу, але до інтересів народу це не має жодного відношення. Продайте, будь ласка, автопарк Верховної Ради, буде більше користі для народу і бюджету.

Дякую (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово надається Лабі Михайлу Михайловичу, фракція політичної партії «Слуга народу».

ЛАБА М.М., член Комітету Верховної Ради України з питань бюджету (одномандатний виборчий округ № 70, Закарпатська область, політична партія «Слуга народу»). Шановні колеги, сьогодні лунало достатньо аргументів не працювати, напевно, для цього й затягувався процедурний час. Запитань було багато, напрацювалися на камери для телебачення. Пропоную підтримати. Один колега з «Європейської солідарності» навіть хоче на кастинг у «95 квартал», але це його питання. «Пиріжки пиріжками», а проти Веніславського не попреш. Пропоную підтримати і проголосувати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Шановні колеги, до заключного слова запрошується народний депутат України представник Президента України в Конституційному Суді України Федір Володимирович Веніславський (*Оплески*).

ВЕНІСЛАВСЬКИЙ Ф.В. Дякую. Шановні народні депутати! Шановна президіє! Я хочу підсумувати багато інсинуацій, що пролунали сьогодні з приводу останнього законопроекту. Те, що Верховна Рада України створювала якісь органи, не маючи на це конституційних повноважень – це проблема тої Верховної Ради, яка це робила. У партії «Слуга народу» є професійні правознавці, які стверджують,

що Верховна Рада України не має права робити того, що не передбачено Конституцією (*Оплески*).

Шановні народні депутати! Закон «Про Регламент Верховної Ради України» не закріплює додаткових повноважень, лише визначає порядок роботи Верховної Ради! У цьому законопроекті йдеться про те, що Верховна Рада наділяється конституційним правом створювати ті органи, які вона вже створила всупереч вимогам Конституції, щоб під ці органи підвести конституційну основу.

Шановні народні депутати, ніхто не каже, що закріплення у статті 85 Конституції України права створювати дорадчі, консультативні органи автоматично призведе до їх створення. Ще раз підкреслюю: це повноваження, яке Верховна Рада зможе реалізовувати таким чином, як передбачено Конституцією України. Тому жодних проблем із цим законопроектом немає і бути не може. Називати його законодавчим спамом, це, принаймні, не зовсім чітко розуміти конституційно-правовий статус парламенту.

Я закликаю народних депутатів України підтримати включення цього законопроекту до порядку денного сесії Верховної Ради України і направити до Конституційного Суду України для отримання висновку на предмет його відповідності вимогам статей 156, 157 Конституції України.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Федоре Володимировичу.

До заключного слова запрошується заступник голови Комітету з питань правової політики Совгиря Ольга Володимирівна.

СОВГИРЯ О.В. Шановні колеги, Комітет з питань правової політики згідно з раніше оголошеним висновком просить підтримати законопроект про внесення змін до Конституції України.

Дякуємо всім.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Шановні народні депутати, я прошу займати свої місця. Переходимо до прийняття рішення.

Відповідно до статті 146 Регламенту Верховної Ради України ставлю на голосування пропозицію про прийняття проекту Постанови «Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради

України дев'ятого скликання законопроекту про внесення зміни до статті 85 Конституції України (щодо консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів Верховної Ради України) і про його направлення до Конституційного Суду України» ([№ 1028/П](#)) в цілому. Чи готові народні депутати голосувати? Прошу проголосувати та підтримати.

«За» – 264.

Рішення прийнято. Постанову прийнято в цілому.

Проголосували за – 264, проти – 23, утрималися – 35 народних депутатів.

Прошу показати по фракціях і групах.

«Слуга народу» – 243, «Опозиційна платформа – За життя» – 0, «Європейська солідарність» – 0, «Батьківщина» – 13, «За майбутнє» – 2, «Голос» – 0, позафракційні – 6.

Ще раз дякую, колеги.

Руслане Олексійовичу, вам слово для доповіді.

СТЕФАНЧУК Р.О. Шановні колеги, я не казатиму, що надійшло ще сто законопроектів, але мушу сказати, що надійшли заяви від народних депутатів про те, що знову не спрацювали кнопки. Це потрібно для стенограми.

Від народного депутата України Ткаченка Олександра Михайловича: «Прошу зарахувати мій голос «за» за законопроект [№ 1027](#)».

Від народного депутата Гетманцева: «Прошу зарахувати мій голос «за» за проект Закону «Про внесення змін до статті 81 Конституції України (щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України). Не спрацювала кнопка».

Від народного депутата Кальченка: «Під час голосування за проект постанови [№ 1027](#) не спрацювали кнопка «за». Прошу зарахувати».

Від народного депутата Шуфрича: «У зв'язку з тим, що не спрацювала моя кнопка під час голосування за проект постанови [№ 1015/П](#) прошу врахувати мій голос «за».

Від народного депутата Ковальова: «Прошу зарахувати мій голос «за» за законопроект [№ 1015](#) у зв'язку з тим, що не спрацювала кнопка».

Від народного депутата Михайлюк: «Прошу врахувати мій голос «за» під час голосування щодо призначення Баканова І.Г. Головою СБУ».

Від Сушка: «Прошу врахувати мій голос «за» за проект постанови про звільнення з посади члена ради НБУ Милованова Т.С.».

Від народного депутата Михайлюк: «Прошу врахувати мій голос «за» під час голосування про звільнення з посади члена Ради Національного банку Милованова Т.С.».

Від народного депутата Кіселя: «Прошу врахувати мій голос «за» під час голосування законопроекту [№ 1015](#)».

Від народного депутата Зуба: «Прошу врахувати мій голос «за» щодо законопроекту [№ 1015](#)».

Від народного депутата Гуріна: «Прошу врахувати мій голос «за» щодо проекту постанови [№ 1016/П](#)».

Від народного депутата Юрченка: «Прошу врахувати мій голос «за» за проект постанови [№ 1016/П](#)».

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. *(Не чути).*

СТЕФАНЧУК Р.О. Від народного депутата ... прошу врахувати мій голос «за» за проект постанови [№ 1016/П](#).

Від народного депутата Василенко: «Прошу зарахувати мій голос «за» за законопроект [№ 1016](#)».

Від народного депутата Сови: «Прошу зарахувати мій голос «за» за законопроект [№ 1016](#)».

Від народного депутата Воронова: «за» – за законопроект [№ 1017](#).

Від народного депутата Наталухи: «за» – за законопроект [№ 1017](#).

Від народного депутата Стріхарського: «за» – за законопроект [№ 1016](#).

І остання – від народного депутата Радущького: «Під час голосування не спрацювала кнопка «за» за законопроект [№ 1017](#)».

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Слово для інформації надається Ірині Верещук. Увімкніть мікрофон Верещук, будь ласка.

ВЕРЕЩУК І.А., *член Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки (загальнодержавний багатомандатний виборчий округ, політична партія «Слуга народу»).* Шановні народні депутати! Маленьке оголошення. Вчора дефлімпійська збірна України, а це спортсмени з обмеженим слухом, повернулися з чемпіонату світу з плавання, який проходив у Бразилії. Наша команда показала відмінний результат: зайняла третє загальнокомандне місце – три золоті, 13 срібних, чотири бронзових медалей. Давайте привітаємо спортсменів (*Оплески*).

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ірино. Шановні колеги, ми сьогодні зробили, справді, історичну річ – зняли депутатську недоторканність. Я хочу всім за це ще раз подякувати, а також подякувати за роботу Апарату Верховної Ради.

Дозвольте нагадати вам, що цього тижня із середи по п'ятницю народні депутати України працюватимуть у комітетах та фракціях і депутатських групах. Чергове пленарне засідання Верховної Ради України відбудеться у вівторок 10 вересня 2019 року о 10 годині ранку.

Вечірнє пленарне засідання Верховної Ради України оголошується закритим.

Дякую.